

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av tvångsmedelslagen och förundersökningslagen och till vissa lagar som har samband med dem

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av tvångsmedelslagen och förundersökningslagen och till vissa lagar som har samband med dem (RP 217/2022 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och förvaltningsutskottet för utlåtande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- lagmotion LM 91/2020 rd Marko Kilpi saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 10 kap. 56 § i tvångsmedelslagen
- lagmotion LM 57/2021 rd Jari Kinnunen saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om ändring av 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen.

Utlåtanden

Utlåtanden har lämnats av

- förvaltningsutskottet FvUU 37/2022 rd
- grundlagsutskottet GrUU 98/2022 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Lauri Rautio, justitieministeriet
- specialsakkunnig Katja Repo, justitieministeriet
- lagstiftningsråd Marko Meriniemi, inrikesministeriet
- referendarieråd Mikko Eteläpää, riksdagens justitieombudsmans kansli
- referendarieråd Juha Haapamäki, riksdagens justitieombudsmans kansli
- statsrådets justitiekansler Tuomas Pöysti, Justitiekanslersämbetet
- referendarieråd Juho Lehtimäki, Justitiekanslersämbetet
- justitieråd Pekka Koponen, högsta domstolen
- tingsdomare Johanna Nevalainen, Helsingfors tingsrätt
- statsåklagare Heidi Savurinne, Åklagarmyndigheten

Betänkande LaUB 30/2022 rd

- polisinspektör Kari Siivo, Polisstyrelsen
- kriminalinspektör Kimmo Sainio, Helsingfors polisinrättning
- kriminalinspektör Heidi Björk, centralkriminalpolisen
- advokat Jussi Sarvikivi, Finlands Advokatförbund
- professor Sakari Melander
- professor Matti Tolvanen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Domstolsverket
- Brottspåföljdsmyndigheten
- Utsökningsverket
- Gränsbevakningsväsendet
- skyddspolisen
- Tullen
- Finlands näringsliv rf
- Brottsofferjouren
- Finlands Journalistförbund rf
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry
- Nyhetsmediernas förbund rf.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår ändringar i tvångsmedelslagen, förundersökningslagen och vissa lagar som har samband med dem. Syftet med ändringarna är för det första att förtydliga de bestämmelser i tvångsmedelslagen och i den övriga lagstiftning som reglerar tvångsmedelsärenden som i praktiken har visat sig vara oklara eller lämna rum för tolkning. Avsikten är också att effektivisera behandlingen av tvångsmedelsärenden till den del detta kan ske utan att de intressen som hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheterna äventyras. Dessutom föreslås det flera ändringar som stärker skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna för dem som är föremål för tvångsmedel. Dessa ändringar baserar sig på observationer om den gällande lagstiftningen som kommit fram i synnerhet i laglighetsövervakningen och rättspraxisen.

Det föreslås att bestämmelserna om begränsning av kontakter för personer som gripits, anhållits eller häktats ses över så att ansvarsfördelningen när det gäller begränsningarnas omfattning och tillsynen över dem förtydligas. Dessutom föreslås att det ska förutsättas särskilt vägande skäl för sådana begränsningar av kontakter som gäller kontakter med personer som inte nämnts vid namn. När det gäller bestämmelserna om reseförbud föreslås det preciseringar i synnerhet av de bestämmelser som gäller ändring av innehållet i ett beslut om reseförbud, förbudets giltighet och överträdelse av reseförbud.

När det gäller hemliga tvångsmedel föreslås det bland annat att teleavlyssning ska tillåtas vid utredning av flera typer av brott jämfört med nuläget och att tillstånd för teleavlyssning eller teleövervakning inte längre i regel begränsas till endast vissa teleadresser eller teleterminaler som är

Betänkande LaUB 30/2022 rd

kända vid tidpunkten för ansökan om tillstånd. Också i fråga om några andra hemliga tvångsmedel föreslås det ändringar av förutsättningarna för användning av dem. Dessutom föreslås det att möjligheten för användning av överskottsinformation utvidgas och att utplåning av onödig överskottsinformation möjliggörs tidigare.

Beträffande förundersökningslagen föreslås för det första att möjligheten att förordna en intressebevakare enligt förundersökningslagen utvidgas även till andra som inte har fyllt 18 år än parter. Även möjligheten att vid rättegång som bevis använda förhör som vid förundersökningen upptagits som videospelningar eller jämförbara bild- och ljudupptagningar utvidgas. Det föreslås dessutom att förundersökningslagen ändras så att åklagaren alltid är undersökningsledare vid förundersökning av dödsfall i häkte när en person som är anställd av polisen misstänks för brott.

Åklagarens tystnadsrätt utvidgas så att alla åklagare får motsvarande tystnadsrätt som åklagare som fungerar som undersökningsledare och åklagare som fastställer en europeisk utredningsorder. De uppgifter som omfattas av tystnadsrätten gäller identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt samt taktiska och tekniska metoder.

Lagarna avses träda i kraft cirka ett halvt år efter att de har antagits och blivit stadfästa.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 91/2020 rd föreslås det att 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen ändras så att överskottsinformation får användas för utredning av brott också om informationen gäller ett narkotikabrott.

I lagmotion LM 57/2021 rd föreslås det att 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen ändras så att förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att också vid förundersökning av grovt skjutvapenbrott rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av den misstänkte.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås ändringar i tvångsmedelslagen (806/2011), förundersökningslagen (805/2011) och vissa lagar som har samband med dem. Syftet med ändringarna är för det första att förtydliga de bestämmelser i tvångsmedelslagen och i den övriga lagstiftning som reglerar tvångsmedelsärenden som i praktiken har visat sig vara oklara eller lämna rum för tolkning. Avsikten är också att effektivisera behandlingen av tvångsmedelsärenden till den del detta kan ske utan att de intressen som hänför sig till de grundläggande fri- och rättigheterna äventyras. Dessutom föreslås det flera ändringar som stärker skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna för dem som är föremål för tvångsmedel. Dessa ändringar baserar sig på observationer om den gällande lagstiftningen som kommit fram i synnerhet i samband med laglighetsövervakning och rättspraxis.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Centrala förslag i propositionen är bland annat att bestämmelserna om begränsning av kontakter för personer som gripits, anhållits eller häktats ses över och att bestämmelserna om reseförbud preciseras.

När det gäller hemliga tvångsmedel föreslås det bland annat att teleavlyssning ska tillåtas vid utredning av flera typer av brott än i nuläget. I fortsättningen ska teleavlyssning också få användas när det är frågan om grov misshandel, grovt störande av post- och teletrafik, grov systemstörning och grovt skjutvapenbrott. Tillstånd till teleavlyssning eller teleövervakning kommer i regel inte längre att begränsas enbart till vissa teleadresser eller teleterminaler som är kända vid tidpunkten för ansökan om tillstånd. Också i fråga om några andra hemliga tvångsmedel föreslås det ändringar av förutsättningarna för användning av dem. Dessutom föreslås det att möjligheten för användning av överskottsinformation utvidgas och att utplåning av onödig överskottsinformation möjliggörs tidigare.

Beträffande förundersökningslagen föreslås för det första att möjligheten att förordna en intressebevakare enligt förundersökningslagen utvidgas även till andra som inte har fyllt 18 år än parter. Även möjligheten att vid rättegång som bevis använda förhör som vid förundersökningen upptagits som videospelningar eller jämförbara bild- och ljudupptagningar utvidgas. Det föreslås dessutom att förundersökningslagen ändras så att åklagaren alltid är undersökningsledare vid förundersökning av dödsfall i häkte när en person som är anställd av polisen misstänks för brott.

Åklagarens tystnadsrätt utvidgas enligt propositionen så att alla åklagare får motsvarande tystnadsrätt som åklagare som fungerar som undersökningsledare och åklagare som fastställer en europeisk utredningsorder. De uppgifter som omfattas av tystnadsrätten gäller identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt samt taktiska och tekniska metoder.

Propositionen innehåller också ett flertal andra ändringsförslag till lagstiftningen.

Tvångsmedelslagen (806/2011) och förundersökningslagen (805/2011) trädde i kraft i början av 2014. Lagarna bereddes huvudsakligen mellan 2007 och 2010 (justitieministeriets kommittébetänkande 2009:2 och RP 222/2010 rd). Den aktuella propositionen grundar sig i fråga om tvångsmedelslagstiftningen på ett betänkande av en arbetsgrupp som justitieministeriet tillsatte den 10 juli 2020 (OMML 2022:1). Syftet med betänkandet var att granska behovet av ändringar i tvångsmedelslagen. I fråga om ändringar i förundersökningslagen och annan lagstiftning som berör straffprocessen baserar sig propositionen på betänkandet av den arbetsgrupp för effektivisering av straffprocessen som justitieministeriet tillsatte den 27 maj 2020 (OMML 2022:14).

Lagutskottet anser det vara ändamålsenligt att man har bedömt hur tvångsmedelslagen, förundersökningslagen och de lagar som har samband med dem fungerar och lagt fram behövliga ändringar. Utskottet noterar att den aktuella propositionen i huvudsak har beretts omsorgsfullt och grundligt. Sammantaget sett anser utskottet att propositionen är behövlig och lämplig och tillstyrker lagförslagen, men med anmärkningarna och ändringarna nedan.

Av regeringens proposition med förslag till lag om ändring av polislagen framgår (RP 275/2022 rd, s. 3) att också den gällande polislagen (872/2011) trädde i kraft den 1 januari 2014, samtidigt som förundersökningslagen och tvångsmedelslagen. Lagarna har beretts av samma förundersök-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

nings- och tvångsmedelskommitté. Lagutskottet har i sitt utlåtande om regeringens proposition med förslag till ändring av polislagen (LaUU 32/2022 rd) fäst uppmärksamhet vid sambandet mellan bestämmelserna i polislagen och tvångsmedelslagen och föreslagit att förvaltningsutskottet i fråga om propositionen om polislagen (RP 275/2022 rd) och i synnerhet dess 5 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information beaktar att bestämmelsen även i fortsättningen ska grunda sig på bestämmelserna i 10 kap. i tvångsmedelslagen.

Förvaltningsutskottet har lämnat utlåtande (FvUU 37/2022 rd) om den aktuella propositionen som behandlas i detta betänkande. Förvaltningsutskottet välkomnar i synnerhet de ändringar som förtydligar bestämmelserna om tvångsmedel och som effektiviserar processen. Även grundlagsutskottet har lämnat utlåtande om propositionen (GrUU 98/2022 rd). Grundlagsutskottets kommentarer behandlas nedan i samband med enskilda frågor.

Lagutskottet granskar nedan vissa väsentliga frågor i propositionen.

Skriftligt beslut om anhållande

Det föreslås att 2 kap. 10 § om underrättelse om anhållande i tvångsmedelslagen (lagförslag 1) ses över så att det läggs till ett nytt 3 mom., enligt vilket det ska fattas ett skriftligt beslut om anhållande. I beslutet ska kortfattat nämnas uppgifterna om det brott den anhållne är misstänkt för och skälet till anhållandet. En kopia av beslutet om anhållande ska utan obefogat dröjsmål lämnas till den anhållne.

På det sätt som framgår av propositionsmotiven (s. 11) innehåller den gällande lagen inga bestämmelser om innehållet i beslut om anhållande. Anhållande är ett starkt tvångsmedel som påverkar den anhållnes frihet. Det hänvisas dock till beslut om anhållande i de gällande bestämmelserna i tvångsmedelslagen (2 kap. 10 och 16 §). I tvångsmedelslagen finns redan en särskild bestämmelse om beslut om häktning. Lagutskottet anser därför att det är motiverat att det i lagen på det sätt som föreslås i propositionen införs in en bestämmelse om beslut om anhållande. Av bestämmelsen framgår bland annat vilka uppgifter beslutet ska innehålla.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning aktualiserades frågan om omfattningen av innehållet i beslutet om anhållande. Också förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (FvUU 37/2022 rd, s. 3) påpekat att det i praktiken inte kan krävas att ett beslut om anhållande ska vara lika detaljerat som ett häktningsyrkande, och motiveringen till beslutet kan inte vara lika omfattande. Förvaltningsutskottet har också påpekat att ett beslut om anhållande ofta fattas i ett tämligen tidigt skede av förundersökningen, vilket redan i praktiken begränsar omfattningen av de omständigheter som kan anges i beslutet. Förvaltningsutskottet har ansett att alltför detaljerade uppgifter i ett beslut om anhållande kan försvåra en inledande förundersökning och därmed också utredningen av ett brott. Förvaltningsutskottet har framfört att lagutskottet bör överväga om paragrafen av ovannämnda skäl bör bevaras oförändrad.

Lagutskottet anser att de ovan beskrivna anmärkningarna om motiveringens omfattning är viktiga och betonar att det inte kan krävas att uppgifterna som antecknas i ett beslut om anhållande är lika detaljerade som i ett häktningsbeslut. Som det anförts ovan fattas ett beslut om anhållande ofta i ett tämligen tidigt skede av förundersökningen, vilket redan i praktiken begränsar omfatt-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

ningen av de omständigheter som kan anges i beslutet. Lagutskottet noterar att det föreslagna 2 kap. 10 § 3 mom. till sin ordalydelse motsvarar bestämmelsen om häktningsbeslut i 3 kap. 10 § i den gällande tvångsmedelslagen, där det också förutsätts att det uttryckligen i korthet lämnas uppgifter om det brott som den häktade är misstänkt för och om grunden för häktningen. Utskottet betonar dock att enligt propositionens specialmotivering (s. 106) ska de uppgifter som beslutet innehåller ”i princip” vara lika omfattande som i ett beslut om häktning.

Det är väsentligt att ta hänsyn till såväl de allmänna som de särskilda förutsättningarna för anhållande. Skillnaderna i förhållande till de uppgifter som finns tillgängliga när beslutet om häktning fattas beaktats därför i propositionen. Förvaltningsutskottets förslag till lagutskottet om huruvida paragrafen bör bevaras oförändrad skulle innebära att det inte heller i fortsättningen finns någon bestämmelse om innehållet i ett beslut om anhållande, trots att det hänvisas till beslutet i andra bestämmelser i tvångsmedelslagen. Den föreslagna bestämmelsen kan också på det sätt som påpekas i förvaltningsutskottets utlåtande (FvUU 37/2022 rd, s. 3) anses motiverad med tanke på den anhållnes rättsskydd. Merparten av de sakkunniga som utskottet hört har ansett att den föreslagna bestämmelsen är mycket motiverad. Mot bakgrund av det som anförts ovan och utifrån den utredning som utskottet fått anser lagutskottet att den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 10 § 3 mom. i lagförslag 1 är ändamålsenlig.

Begränsning av kontakter

Det föreslås att bestämmelserna om begränsning av kontakter i 4 kap. i tvångsmedelslagen (lagförslag 1) ses över. Vidare föreslås det att 4 kap. 1 § om förutsättningar för begränsning av kontakter ändras så att förutsättningarna för att begränsa kontakter med en viss personkrets samt nödvändighetskravet, som alltid är en förutsättning för begränsningen av kontakter, i fortsättningen ska framgå av en enda paragraf. Kapitlets 2 § gäller omfattningen för begränsningen av kontakter och övervakningen av kontakter. I övrigt förblir kapitlets struktur oförändrad.

Det föreslås att det i tvångsmedelslagens 4 kap. 1 § 1 mom. läggs till en avgränsning enligt vilken begränsningen av kontakter för en gripen, anhållen eller häktad person endast kan gälla en viss annan person. Till följd av tillägget ska det anges vilka personer som begränsningen gäller. Utskottet har ingenting att anmärka med anledning av 1 mom.

Paragrafens 2 mom. avser situationer där kontakter kan begränsas utan att ange de personer som begränsningen gäller. Förfarandet kan tillämpas av särskilt vägande skäl. I dessa situationer kan kontakter med frihetsberövade och andra personer begränsas på ett allmänt plan. Den begränsning av kontakter som avses i momentet ska enligt propositionen gälla i högst 60 dagar från det att personen berövades sin frihet. Domstolen kan dock förlänga denna tid med högst 30 dagar åt gången, om en anhållningsberättigad tjänsteman begär detta senast en vecka innan tiden löper ut.

Sakkunniga har framfört olika åsikter om huruvida förutsättningen för begränsningen av kontakter utan att ange de personer som begränsningen gäller i 2 mom. ska vara ett särskilt vägande skäl, såsom föreslås, eller om förutsättningen ska vara lägre än det föreslagna. Vid sakkunnigutfrågningen har det även framförts olika åsikter om tidsgränsen på 60 dagar för begränsningen av kontakter enligt 2 mom. En del sakkunniga har ansett att tidsgränsen bör vara längre, till exempel 120 dagar, medan andra har bedömt att den bör vara kortare, till exempel 30 dagar.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Olika aspekter som gäller begränsning av kontakter behandlas ingående i propositionen (s. 14—16, 145—146).

Förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (FvUU 37/2022 rd, s. 3—4) ansett det nödvändigt att kontakterna även i fortsättningen enligt nuvarande praxis kan begränsas också utan att ange de personer som kontakterna begränsas till. Förvaltningsutskottet har också fäst uppmärksamhet vid förutsättningen för begränsning av kontakter utan att ange de personer som begränsningen gäller, och anser inte att det är motiverat att tröskeln för en allmän begränsning av kontakter höjs jämfört med nuläget. Förvaltningsutskottet har också fäst uppmärksamhet vid tidsgränsen på 60 dagar. Vid förvaltningsutskottets sakkunnigutfrågning har det framförts att den föreslagna tidsgränsen är tämligen kort. Vidare har förvaltningsutskottet konstaterat att det vid bedömningen av innehållet i och varaktigheten av begränsningen av kontakter är skäl att beakta hur allvarligt det brott som utreds är, intresset för att utreda brottet, förundersökningens skede samt eventuell anknytning till organiserad brottslighet. Förvaltningsutskottet har fäst lagutskottets uppmärksamhet vid dessa aspekter och föreslagit att lagutskottet överväger att behålla bestämmelserna om begränsning av kontakter i sin nuvarande form.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 98/2022 rd, s. 3) ansett att en allmän begränsning av kontakterna utgör ett djupgående ingrepp i skyddet för privatlivet. Grundlagsutskottet har dock betonat att en allmän begränsning av kontakterna enligt propositionen endast är möjlig av särskilt vägande skäl, och utskottet har delvis av denna anledning ansett att bestämmelserna sammantaget sett inte ter sig problematiska med avseende på 10 § i grundlagen. Grundlagsutskottet har trots det förutsatt att lagutskottet bedömer om den personkrets som begränsningen gäller kan definieras och om begränsningens varaktighet kan förkortas och en maximitid föreskrivas för begränsningen.

Med anledning av förvaltningsutskottets yttrande om detta understryker lagutskottet att kontakterna enligt propositionen också i fortsättningen kan begränsas utan att de personer som kontakterna begränsas till anges.

Lagutskottet påpekar utifrån inkommen utredning att begränsningen av kontakter inte i den gällande lagen eller i propositionen är bunden till allvarlighetsgraden hos det brott som är under utredning. Det innebär att bestämmelsen om förutsättningarna för begränsning av kontakterna inte i sig är i linje med proportionalitetsprincipen. I en utredning till utskottet har det framförts att begränsningen av kontakter till en stor grupp personer som inte nämns vid namn på ett synnerligt kraftigt sätt ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för den person som begränsningen gäller (se även HD 2021:58). I praktiken kan begränsningen innebära vistelse i ensamhet dygnet runt. Även grundlagsutskottet har ansett att förutsättningen om särskilt vägande skäl för begränsning av kontakter utgör en grund för att regleringen inte ter sig problematisk med avseende på 10 § i grundlagen.

Det är således enligt utskottet motiverat att en omfattande begränsning av kontakterna kan införas endast av särskilt vägande skäl, till skillnad från en begränsning av kontakterna med vissa, specificerade personer.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Lagutskottet noterar att det i specialmotiveringen till paragrafen grundligt har granskats vad som kan avses med särskilt vägande skäl. Enligt propositionen (s. 107—108) ska man vid denna prövning bland annat beakta hur allvarligt brottet är, särdragen hos den brottshelhet som saken gäller, utredningsskedet, om det i praktiken är omöjligt att nämna andra personer vid namn samt om det i den aktuella brottshelheten motiverat kan bedömas att det fortfarande finns okända parter med vilka kontakterna bör begränsas av särskilt vägande skäl. Utskottet bedömer således att de kriterier som förvaltningsutskottet lyft fram och som används vid bedömningen av innehållet i och varaktigheten av begränsningen av kontakter redan har beaktats i propositionen.

I fråga om tidsgränsen på 60 dagar hänvisar utskottet till propositionsmotiven (s. 16), där det anges att behovet av begränsning av kontakter, framför allt med en grupp personer som inte nämns vid namn, kan uppskattas vara störst i början av utredningen. Bestämmelser som gäller begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna måste å andra sidan vara exakta och noggrant avgränsade, vilket talar för den föreslagna lösningen att på lagnivå ange en exakt tidsfrist för begränsningen av kontakterna med personer som inte nämns vid namn. Därefter kan begränsningen vid behov förlängas med 30 dagar åt gången utifrån en ny prövning av ärendet.

Vid lagutskottets sakkunnigutfrågning framfördes både att tidsgränsen bör förlängas och att den helt och hållet bör slopas, samt att det kunde vara motiverat att överväga att den angivna tiden förkortas. Majoriteten av remissinstanserna kan bedömas godkänna den föreslagna tidsbegränsningen.

Också i förvaltningsutskottets och grundlagsutskottets utlåtanden om propositionen har det på samma sätt som ovan framförts olika åsikter i frågan. Förvaltningsutskottet har ansett det nödvändigt att kontakterna även i fortsättningen kan begränsas på samma sätt som för närvarande också utan att ange de personer som kontakterna begränsas till. Grundlagsutskottet har å sin sida förutsatt lagutskottets bedömning för det första av huruvida den personkrets som begränsningen gäller kan definieras. Lagutskottet anser att den regleringsmodell som förvaltningsutskottet förutsätter och som också tillåter nuvarande omfattande begränsningar av kontakterna strider mot den regleringsmodell som grundlagsutskottet önskar och som baserar sig på att den personkrets som kontakterna begränsas med definieras. Lagutskottet framhåller att utöver förvaltningsutskottet har ett flertal sakkunniga ansett det nödvändigt att kunna bestämma om begränsning av kontakterna också utan att ange med vilka personer som kontakterna begränsas. På motsvarande sätt finns det enligt förvaltningsutskottets ståndpunkt och sakkunnigyttranden ett starkt motstånd mot en förkortning av den föreslagna tidsgränsen och mot en maximitid för begränsning av kontakter utan att det anges vilka personer som begränsningen gäller. Flera remissinstanser har ansett att det inte alls bör finnas någon tidsgräns eller att den bör vara betydligt längre. Lagutskottet anser därför att den lösning som föreslås i propositionen i detta avseende kan anses vara balanserad och proportionerlig, också med beaktande av grundlagsutskottets uttalande i ärendet.

Sammantaget anser lagutskottet att de lösningar som föreslås i 4 kap. 1 § 2 mom. i lagförslag 1 i fråga om begränsningen av kontakter med personer som inte nämns vid namn och i fråga om tidsgränsen för begränsningen är ändamålsenliga och motiverade. De föreslagna bestämmelserna är till denna del balanserade med beaktande dels av de praktiska behov som ligger till grund för en

Betänkande LaUB 30/2022 rd

begränsning av kontakterna, dels av ett tämligen kraftigt ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna för den som begränsningen berör.

Omfattningen för begränsningen av kontakter bestäms i 4 kap. 2 § i lagförslag 1. I sitt utlåtande om propositionen har grundlagsutskottet (GrUU 98/2022 rd s. 2—3) fäst uppmärksamhet vid bestämmelserna i 4 kap. 2 § i tvångsmedelslagen, enligt vilka begränsningen av kontakter i princip omfattar begränsning av brevväxling, användning av telefon, besök eller andra kontakter och samvaro. Domstolen kan bestämma att kontakt ska tillåtas på ett eller flera sätt. Enligt grundlagsutskottets uppfattning vore det med tanke på nödvändigheten och proportionaliteten av en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna mer motiverat att utgångspunkten inte är att alla sätt att hålla kontakt omfattas av begränsningen, utan att det i beslutet om begränsning av kontakter nämns särskilt vilka sätt att hålla kontakt begränsningen gäller.

Lagutskottet noterar att det i propositionen föreslås att domstolen ska ha möjlighet att trots begränsningen bestämma att kontakter tillåts på ett eller flera sätt för att begränsningarna av kontakterna med säkerhet avgränsas till endast de begränsningar som är nödvändiga. Enligt erhållen utredning kan det dock inte anses sannolikt att en sådan situation ofta anses möjlig, om det över huvud taget anses nödvändigt att begränsa kontakterna. Det kan bedömas att det är svårt att övervaka kontakterna på ett sådant sätt att kontakterna inte innehåller någon risk, inte heller i fråga om förmedling av sådan information som försvårar undersökningen. Därför kan det bedömas att man när det är nödvändigt att begränsa kontakterna i praktiken kommer fram till att kontakterna förbjuds på alla sätt.

Lagutskottet anser därför, trots det som anges i grundlagsutskottets utlåtande, att utgångspunkten för propositionen är motiverad, det vill säga att begränsningen av kontakter i situationer där det anses nödvändigt i princip gäller alla kontaktsätt. Den regleringsmodell som grundlagsutskottet föreslår kan urholka denna huvudregel och det centrala målet om att omfattningen för begränsningen av kontakter ska vara noggrant avgränsad på lagnivå. På grund av de synpunkter på nödvändighet och proportionalitet som också framförts i grundlagsutskottets utlåtande ges domstolen dock i propositionen möjlighet att trots begränsningen tillåta kontakter på ett eller flera sätt, om detta i ett enskilt fall är möjligt och motiverat. Det väsentliga är att man ska sträva efter att begränsningen gäller för en så kort tid som möjligt.

Enligt 4 kap. 2 § 3 mom. i lagförslag 1 iakttas vid övervakningen av kontakter mellan gripna, anhållna och häktade bestämmelserna om övervakning av brevväxling, användning av telefon, elektroniska kontakter och besök enligt 8 och 9 kap. i häktningsslagen (768/2005) samt enligt 6 och 7 kap. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

I nuläget har myndigheten för förvaringsplatsen ansvar för övervakningen av dem som är föremål för begränsning av kontakter, framgår det av propositionsmotiven (s. 17). Enligt 2 § i lagen om Brottspåföljdsmyndigheten (221/2022) är det Brottspåföljdsmyndigheten som verkställer häktning. Enligt propositionsmotiven kan också övervakningen av en häktads kontakter anses vara verkställighet av häktning. Ett undantag från detta är situationer där en häktad hålls i polisens förvar. I detta avseende är lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen särskilt relevant, och den tillämpas också på behandlingen av anhållna och gripna personer. Regeringen föreslår inga ändringar i denna utgångspunkt.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Vid utfrågningen av sakkunniga aktualiserades frågan om övervakningen av begränsningen av kontakter till vissa delar och i större utsträckning bör skötas av förundersökningsmyndigheterna. Också förvaltningsutskottet har fäst avseende vid detta i sitt utlåtande om propositionen (FvUU 37/2022 rd, s. 5). Förvaltningsutskottet har ansett att förundersökningsmyndigheten ska ha möjlighet att övervaka begränsningarna av den häktades kontakter när det är nödvändigt för att trygga förundersökningen. Utskottet har ansett det nödvändigt att man så snart som möjligt inleder en utredning av behoven av ändringar i lagstiftningen, men påpekat att ändringsbehoven bör bedömas noggrant och att det därför inte är ändamålsenligt att genomföra ändringarna i detta sammanhang. Förvaltningsutskottet har bland annat lyft fram att en effektivisering av övervakningen är förenad med till exempel betydande resursbehov.

Lagutskottet fäster till denna del uppmärksamhet vid propositionsmotiven (s. 17) enligt vilka man vid övervägande av vilken instans som ska övervaka frihetsberövade personers kontakter, bör lägga vikt vid åtskillnaden mellan förvarings- och utredningsansvar. För att undvika risken att förvaringsförhållandena och behandlingen av frihetsberövade är beroende av utredningens framskridande och inställningen hos frihetsberövade personer till en utredning, kan det anses motiverat att olika instanser i regel ansvarar för förvaring av frihetsberövade personer och utredning av misstänkta brott. Därför anses det motiverat att ytterligare stärka åtskiljandet av förvarings- och utredningsansvaret (till exempel EOAK/2523/2021 s. 3; EOAK/3622/2019 s. 6; utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen samt till lagar som har samband med den 29.3.2021, SM014:00/2015).

Dessutom ska resursfrågor beaktas. De gällande bestämmelserna om övervakning av kontakter finns i 8 och 9 kap i häktningsslagen. Om den övervakning som avses i kapitlet i större utsträckning överförs till exempelvis polisen bör tillräckliga resurser avsättas för detta. Det gäller att betona att övervakningen antagligen är effektivast där den övervakade även i övrigt förvaras. I propositionen (s. 17) anges att de utredningsansvariga kan lämna övervakningsansvariga tillräcklig information om omständigheter som behövs för övervakning av begränsningar av kontakter. Motsvarande kommunikation förutsätts i dag också till exempel för att förebygga brottslighet under fängelsetiden.

Sammantaget anser lagutskottet att den modell för övervakning av begränsning av kontakter som valts i propositionen är motiverad i detta sammanhang. Det finns dock skäl att bevaka hur bestämmelserna om begränsning av kontakter fungerar och överväga eventuella kompletteringsbehov efter det att man har fått praktiska erfarenheter av bestämmelserna. Med hänvisning till det som sägs i förvaltningsutskottets utlåtande (FvUU 37/2022 rd, s. 5) anser lagutskottet därför att eventuella behov av ändringar i lagstiftningen i anslutning till övervakningen av begränsningen av kontakter bör utredas och bedömas samt att eventuella lagändringar bör lämnas till riksdagen så snart som möjligt. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om saken (*Utskottets förslag till uttalande 1*).

Beslut om teleavlyssning och teleövervakning

En av de viktigaste ändringarna i propositionen gäller ändringen av beslutsförfarandet i fråga om teleavlyssning och teleövervakning (10 kap. 5 och 9 § i lagförslag 1). Det föreslås att tillstånd till teleavlyssning eller teleövervakning inte längre ska begränsas endast till vissa teleadresser eller

Betänkande LaUB 30/2022 rd

teleterminalutrustningar utan i stället ska man bedöma om dessa tvångsmedel kan omfatta vilken adress eller utrustning som helst som den misstänkte använt. Enligt förslaget ska en anhållningsberättigad tjänsteman under tjänsteansvar utreda identifieringsuppgifterna om de teleadresser och -terminaler som används av den misstänkte. Detta ska göras genom ett särskilt beslut om de teleadresser eller teleterminaler som är föremål för åtgärden och i beslutet ska skälen för valet av teleadresser eller teleterminaler uttryckligen motiveras. De teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden ska dessutom specificeras i underrättelsen om teleavlyssning eller teleövervakning i efterhand.

Grundlagsutskottet har utvärderat (GrUU 98/2022 rd, s. 3—4) den föreslagna ändringen av beslutsförfarandet, och ansett att lagutskottet bör överväga att ändra regleringen så att den bättre beaktar skyddet för hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden.

När det gäller ändringen av beslutsförfarandet fäster lagutskottet uppmärksamhet vid propositionens bedömning av nuläget (s. 42). Det konstateras att mängden teleterminalutrustning ökar hela tiden. Antalet abonnemang mot vilka teletvångsåtgärder riktas har ökat klart mer än antalet personer mot vilka teletvångsåtgärder riktas årligen. På grund av detta ökar också behovet av flera på varandra följande teleavlyssningsyrkanden och -beslut som gäller samma misstänkta person i samma ärende till följd av den gällande regleringen. Redan i dag kan det vid omfattande förundersökningar till och med behövas ansökningar om teleavlyssning varje vecka. Den gällande regleringens utrustnings- och abonnemangsspecifika karaktär föranleder således flera successiva berednings- och handlägningsprocesser för teleavlyssningstillstånd i samma ärende för både förundersökningsmyndigheten och domstolarna.

I propositionsmotiven (s. 42) lyfts det fram att det väsentliga vid prövning av teleavlyssning är den inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna som teleavlyssning orsakar och som syftar till att skydda konfidentiell kommunikation. I propositionen motiveras de ändringar som föreslås med att antalet teleterminalenheter eller abonnemang som används av den brottsmisstänkte och antalet teleavlyssningstillstånd för dem inte är av så stor betydelse. Det som är mer väsentligt är om skyddet för konfidentiell kommunikation överhuvudtaget kan kränkas genom teleavlyssning av den misstänktes kommunikation.

Således är det enligt propositionen (s. 43) motiverat att bestämmelserna om teleavlyssningstillstånd ändras så att de gäller en viss person i stället för en viss teleadress eller teleterminal (se 10 kap. 5 § i lagförslag 1). Då behöver inte alla de teleterminaler eller -adresser som tillståndet gäller separat uppräknas i tillståndet, utan domstolen kan bevilja tillstånd för teleavlyssning av meddelanden som härrör från eller skickas till en teleadress eller teleterminal som den misstänkte innehar eller förmodligen annars använder. Till följd av ändringen behöver förundersökningsmyndigheten inte separat ansöka om enskilda tillstånd för varje teleadress eller -terminal som en misstänkt har och som framgår först efter det att tillståndet har beviljats. På motsvarande sätt anses det motiverat att också bestämmelserna om teleövervakning ändras så att de gäller en viss person (s. 47, 10 kap. 9 § i lagförslag 1).

Vidare anges det i propositionen (s. 42) att det redan i nuläget är en anhållningsberättigad tjänsteman som ansvarar för att utreda de teleabonnemang och teleterminaler som används av personen. Uppgifterna om abonnemangen och terminalerna lämnas till domstolen i ansökan om te-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

letvångsmedel, och domstolen beviljar eller avslår tillståndet utifrån dessa uppgifter. När nya adresser eller terminaler läggs till används dessutom ett förfarande enligt 10 kap. 43 § 3 mom. i tvångsmedelslagen, där domstolen får pröva och avgöra ärendet utan att den tjänsteman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tjänsteman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller samma misstänkta person och samma misstanke om brott.

Enligt förslaget ska en anhållningsberättigad tjänsteman under tjänsteansvar även i fortsättningen utreda identifieringsuppgifterna om de teleadresser och -terminaler som används av den misstänkte. I anslutning till det som sägs i grundlagsutskottets utlåtande påpekar lagutskottet att motiveringsskyldigheten dock samtidigt stärks så att teleavlyssning endast riktas mot teleterminaler eller -adresser som är nödvändiga med tanke på åtgärden (s. 42). Detta kan enligt propositionsmotiven säkerställas genom krav på att den anhållningsberättigade tjänstemannen fattar ett separat beslut i ärendet, i vilket det motiveras varför målet för åtgärden är de teleadresser eller teleterminaler som valts (10 kap. 5 § 4 mom. och 9 § 5 mom. i lagförslag 1). Det kan bedömas förbättra skyddet för konfidentiell kommunikation, när de teleadresser och teleutrustningar som åtgärderna gäller uttryckligen måste motiveras. Dessutom bör det beaktas att beslutet omfattas av den laglighetskontroll som avses i 10 kap. 65 § i tvångsmedelslagen.

Vidare framhävs motiveringsskyldigheten och efterhandsövervakningen genom att i 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen ställa krav på att de teleadresser och teleterminaler som varit föremål för åtgärden ska specificeras för den misstänkte i underrättelsen om teleavlyssning och teleövervakning. Till följd av 5 mom. i samma paragraf skulle detta ha betydelse även för domstolens tillgång till information, eftersom den domstol som beviljat tillståndet även framöver skriftligen ska underrättas om underrättelsen till den misstänkte. Dessutom är 10 kap. 58 § i tvångsmedelslagen viktig även framöver. Bestämmelsen gäller avbrytande av teleavlyssning i situationer där teleavlyssningen riktas mot ett meddelande som härrör från eller är avsett för en annan än den brottsmisstänkte som är föremålet för tillståndet. Enligt propositionen fogas också teleövervakning till bestämmelsen i fråga. Det här kan också anses stärka skyddet för förtroliga meddelanden.

Sammantaget anser lagutskottet att den lösning som i propositionen valts för beslutsförfarandet för teleavlyssning och teleövervakning är godtagbar. Utskottet anser utifrån sitt eget ansvarsområde att ändringen på ett godtagbart sätt samordnar de förändrade behoven av den praktiska verksamheten och skyddet för konfidentiell kommunikation. Även om saken kan antas vara självklar vid tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna, betonar lagutskottet att det i de beslut som avses i 10 kap. 5 § 4 mom. och 9 § 5 mom. i lagförslag 1 är naturligt att det i beslutet om teleadresser eller teleterminalutrustning som är föremål för åtgärden hänvisas till det domstolsbeslut genom vilket tillstånd till teletvångsmedlet i fråga har beviljats. Utifrån grundlagsutskottets utlåtande betonar lagutskottet att det är motiverat att noggrant granska de eventuella ändringsbehov som den föreslagna lagstiftningen ger upphov till i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information (122/2014).

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

Det föreslås ändringar i tvångsmedelslagens bestämmelse om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning (10 kap. 25 § i lagförslag 1). Enligt lagförslaget

Betänkande LaUB 30/2022 rd

slopas begränsningen i 2 mom. om att det för inhämtande av identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning bara får användas sådana tekniska anordningar som endast kan användas för detta ändamål. Egenskaperna hos lämpliga anordningar begränsas inte i fortsättningen. Däremot är det väsentligt att förundersökningsmyndigheten med stöd av paragrafen även framöver kan använda tekniska anordningar för att skaffa identifieringsuppgifter endast om teleadressen eller teleterminalen förutsatt att de andra förutsättningarna uppfylls.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 98/2022 rd, s. 4) fäst uppmärksamhet vid att grundlagsutskottet tidigare uttryckligen har förutsatt att en begränsning av den typ som nu föreslås bli slopad fogas till polislagen som ett villkor för att vanlig lagstiftningsordning ska kunna tillämpas (GrUU 11/2005 rd, s. 9). I propositionen hänvisas det som motivering till den nu föreslagna ändringen bland annat till att regleringen inte längre kan anses motiverad. Grundlagsutskottets har i sitt utlåtande påpekat att det inte har lagts fram tillräckliga motiveringar till det föreslagna sloandet av begränsningen. Antingen måste bestämmelsen till denna del bevaras i sin gällande form eller också måste det på författningsgrund med hjälp av övervakning och tekniska metoder ses till att anordningarna används endast för inhämtande av identifieringsuppgifter. Det är enligt grundlagsutskottet ett villkor för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Mot bakgrund av det som sägs ovan föreslår lagutskottet på det sätt som anges närmare i detaljmotiveringen nedan att 10 kap. 25 § 2 mom. i lagförslag 1 inte ändras enligt propositionen och att begränsningen om att det för inhämtande av identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning bara får användas sådana tekniska anordningar som endast kan användas för detta ändamål inte slopas.

Användning av överskottsinformation

Med överskottsinformation avses i tvångsmedelslagen information som fåtts genom teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation, när informationen inte har samband med ett brott eller när den gäller något annat brott än det för vars utredning tillståndet har getts eller beslutet fattats.

I propositionen föreslås det ändringar i bestämmelserna om användning av överskottsinformation (10 kap. 56 § i lagförslag 1). Det föreslås att användning av överskottsinformation tillåts för utredning av vissa nya brott som kan bestraffas med ett maximistraff på två års fängelse. Brotten i fråga är givande och tagande av muta, givande och tagande av muta i näringsverksamhet, missbruk av tjänsteställning och brott mot tjänstehemlighet samt narkotikabrott. Förutsättningarna för användning av överskottsinformation förblir i övrigt oförändrade. Till följd av förslaget får överskottsinformation framöver även användas om användningen av överskottsinformation kan antas ha stor betydelse för utredningen av ett av de brott som nämns.

Grundlagsutskottet (GrUU 98/2022 rd, s. 5) har hänvisat till tidigare praxis och påpekat att det inte har funnits något hinder för att bestämmelsen om användning av överskottsinformation också omfattar vissa enskilda brott vars maximistraff är fängelse i två år, men som dock till allvarlighetsgraden kan jämföras med andra brott som utgör en förutsättning för användning av överskottsinformation och som uppfyller de krav på begränsning av hemligheten för förtroliga med-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

delanden som anges i 10 § i grundlagen (GrUU 32/2013 rd, s. 7/I). Grundlagsutskottet konstaterar att utskottet har förhållit sig restriktivt till att tillåta användning av överskottsinformation vid utredning av brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är mindre än tre år fängelse.

I ljuset av utskottets utlåtandepraxis är det således exceptionellt att brott som vid straffmätningen ska betraktas som lindrigare tas in i 10 kap. 56 § i tvångsmedelslagen. Grundlagsutskottet finner inte de nu föreslagna utvidgningarna i regleringen lämpliga med avseende på 10 § i grundlagen. Grundlagsutskottet har vidare framhållit att utskottet inte tidigare ansett att det är problemfritt med en reglering som skulle innebära att överskottsinformation kan användas för att utreda brott som i praktiken oftast endast leder till bötesstraff (GrUU 32/2013 rd, s. 7/I). Enligt grundlagsutskottets uppfattning bör lagutskottet ytterligare mot denna bakgrund noggrant bedöma om det är motiverat att foga de nu föreslagna brotten till 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen.

Lagutskottet påpekar att det i propositionsmotiven (s. 57—58) bedöms om de brott som föreslås i 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen och som ska bestraffas med maximistraffet på två års fängelse ska omfattas av bestämmelsen.

Lagutskottet noterar att grundlagsutskottet i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 98/2022 rd, s. 4—5) inte närmare motiverar eller specificerar vilka av de föreslagna utvidgningarna som utskottet anser vara särskilt problematiska.

Vid utskottsbehandlingen av propositionen har man särskilt fäst uppmärksamhet vid förslaget om att narkotikabrott fogas till bestämmelsen och motiveringen till det, samt till denna del bland annat vid att de gärningar som brottsrekvisitet förutsätter är tämligen omfattande och att det i vissa fall kan vara fråga om till exempel odling av en relativt liten mängd narkotika. Å andra sidan har det ansetts motiverat att ta in narkotikabrott i bestämmelsen. Också förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (FvUU 37/2022 rd, s. 2—3) ansett det motiverat att överskottsinformation enligt propositionen kan användas för utredning av flera brott än för närvarande (till exempel narkotikabrott).

Lagutskottet anser att man vid bedömningen av frågan också bör fästa uppmärksamhet vid att redan den gällande förteckningen över brott som berättigar till tvångsmedel innehåller brottsrubriceringar inom vilka det kan finnas gärningar på rätt många nivåer och även många gärningsformer som i praktiken bestraffas med böter.

Inkluderandet av narkotikabrott i bestämmelsen motiveras i propositionens avsnitt om nuläget och bedömning av nuläget (s. 57). Utöver det som sägs i propositionen noterar utskottet att det vid beredningen av den gällande regleringen enligt grundlagsutskottet inte har funnits något hinder för att bestämmelsen också omfattar vissa enskilda brott vars maximistraff är fängelse i två år, men som dock till allvarlighetsgraden är jämförbara med andra brott som avses i momentet och som uppfyller kraven i det dåvarande 10 § 3 mom. i grundlagen på att brottet äventyrar individens eller samhällets säkerhet. Enligt grundlagsutskottets etablerade utlåtandepraxis (RP 309/1993 rd, s. 54, GrUU 2/1996 rd, s. 2, GrUU 32/2013 rd, s. 3, GrUU 33/2013 rd, s. 3) kan narkotikabrott anses höra till sådana brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet. Enligt lagutskottets uppfattning har grundlagsutskottet i sitt utlåtande om den aktuella propositionen inte gett någon särskild anledning att bedöma denna grundläggande princip på något annat sätt.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Lagutskottet noterar följande i fråga om jämförbarheten mellan narkotikabrott och de brottsrubriceringar som redan nu nämns i momentet. Riksdagens grundlagsutskott har vid stiftandet av den gällande lagstiftningen gjort en liknande jämförelse till exempel i fråga om 10 kap. 6 § i tvångsmedelslagen, som gäller förutsättningarna för teleövervakning, och godkänt narkotikabrott som en brottsrubricering som tillåter teleövervakning (RP 222/2010 rd, GrUU 66/2010 rd, s. 6—7). Förundersökningsmyndigheten kan med anledning av 10 kap. 6 § 2 mom. i tvångsmedelslagen ges tillstånd att rikta teleövervakning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller för ett brott som anges särskilt i bestämmelsen, till exempel narkotikabrott. Teleövervakning får däremot inte med stöd av bestämmelsen riktas exempelvis mot deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet (17 kap. 1 a § i strafflagen), misshandel (21 kap. 5 § i strafflagen) eller frihetsberövande (25 kap. 1 § i strafflagen). Med stöd av 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen får överskottsinformation dock också användas vid utredning av något av de ovannämnda brotten.

Enligt inkommen utredning kan det bedömas att ett narkotikabrott som är betydande med tanke på användningen av överskottsinformation ofta begås som en del av en mer omfattande distributionskedja. Det kan vara fråga om organiserad eller annars yrkesmässig brottslighet. I sådana situationer kan överskottsinformation vanligtvis finnas tillgänglig och användningen av sådan information kan bedömas ha betydelse för utredningen av helheten. Förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (FvUU 37/2022 rd, s. 2—3) uttryckligen ansett det motiverat att överskottsinformation kan användas för att utreda narkotikabrott.

Sammantaget anser lagutskottet att det är godtagbart att ta in narkotikabrott i förteckningen i tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § 2 mom. som möjliggör användning av överskottsinformation.

Det föreslås också att bestämmelserna om användning av överskottsinformation ändras så att informationen får användas för att utreda vissa mutbrott och tjänstebrott. Den föreslagna ändringen motiveras i propositionens avsnitt om nuläget och bedömningen av nuläget (s. 57—58). Lagutskottet framhåller att det till denna del är av betydelse att det i en del av tjänsteutövningen rör sig om betydande utövning av offentlig makt som direkt riktar sig mot människor. Sådan makt kan ingå i uppgifterna till exempel för domare, åklagare, poliser och fängsvårdare. Utövning av makt ingår också i tjänster där man deltar i beslutsfattandet om användningen av offentliga medel. Till exempel Försörjningsberedskapscentralen, vars uppgift är planering och operativ verksamhet i anslutning till upprätthållandet och utvecklandet av Finlands försörjningsberedskap, gör upphandlingar som är mycket viktiga för säkerheten i samhället. Det är uppenbart att till exempel korruption i samband med denna typ av verksamhet på många sätt är skadlig både för enskilda medborgare och för hela samhället.

Enligt inkommen utredning har det i praktiken förekommit misstankar om korruption till exempel i samband med förundersökning av grova narkotikabrott (se även propositionen, s. 57). Dessa brott involverar ofta mycket pengar, vilket leder till att gärningsmännen ofta har ett stort behov av att påverka myndigheternas agerande. De har också ett betydande intresse av att få information om omständigheter som framkommit i utredningen. En sådan misstanke om till exempel brott mot tjänstehemlighet som uppstår under ovan nämnda omständigheter kan anses vara mycket allvarlig. Gärningsmännen kan till exempel ha intresse av att få information som erhållits genom

Betänkande LaUB 30/2022 rd

hemligt inhämtande av information eller information om synnerligen viktiga omständigheter som berör statens säkerhet. I samband med ekonomiska brott kan det till exempel röra sig om information om stora offentliga upphandlingar.

Enligt erhållen utredning har det bedömts att merparten av den korruption som förekommer i Finland är dold brottslighet och att endast en del av alla korruptionsbrott kommer till myndigheternas kännedom (Statsrådets principbeslut om en nationell strategi och ett åtgärdsprogram för bekämpning av korruption 2021—2023, Statsrådets publikationer 2021:66, s. 8).

De sakkunniga som utskottet hört har förhållit sig positivare till att de övriga brottsrubriceringarna i propositionen fogas till förteckningen i 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen än till att narkotikabrott tas in i bestämmelsen. Sakkunniga har bland annat tagit fasta på den kritik gällande utländska tjänstemäns mutbrott som framkommer av OECD:s landsrapport om Finland från 2017. Utskottet instämmer i det som sägs i propositionen (s. 58) om att korruptionsbrott och tjänstebrott relaterade till yrkes- och näringsverksamhet, såsom missbruk av tjänsteställning, har en skadlig inverkan på samhällsmoralen och att intresset för att utreda dem därför är stort. Förvaltningsutskottet har också i sitt utlåtande om propositionen (FvUU 37/2022 rd, s. 2—3) ansett det motiverat att överskottsinformation på det sätt som föreslås i propositionen kan användas för att utreda narkotikabrott. Sammantaget anser lagutskottet att det också finns grunder för att vissa mutbrott och tjänstebrott i enlighet med det som föreslås tas in i den förteckning i 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen som anger när det är tillåtet att använda överskottsinformation.

Samtantaget anser lagutskottet att det är godtagbart att alla brott som anges i regeringens proposition tas in i den förteckning i 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen som anger när det är tillåtet att använda överskottsinformation. Utskottet anser dock i ljuset av grundlagsutskottets iakttagelser att det är viktigt att konsekvenserna av ändringarna i användningen av överskottsinformation och hur ändringarna riktas till brott av olika allvarlighetsgrad bevakas och att behovet av ändringar i bestämmelserna vid behov utreds. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om saken (*Utskottets förslag till uttalande 2*).

Sakkunniga har också föreslagit att skjutvapenbrott ska läggas till i förteckningen över de brott i samband med vilka överskottsinformation kan användas. Det har motiverats bland annat med att antalet olagliga skjutvapen har ökat betydligt.

Med anledning av det ovannämnda förslaget påpekar lagutskottet att det vid prövningen av nya brott som skulle utgöra grund för användningen av tvångsmedel är viktigt att bedöma om de brott som föreslås till sin allvarlighetsgrad är jämförbara med de brott som avses i momentet och om de uppfyller kraven i 10 § 4 mom. i grundlagen på brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden. Enligt erhållen utredning kan det bedömas att ett skjutvapenbrott som är straffbart enligt 41 kap. 1 § i strafflagen omfattar tämligen många olika gärningsformer. Det kan till exempel vara fråga om försummelse av den skyldighet att förse förpackningarna med förpackningspåskrift som anges i skjutvapenlagen. Ett skjutvapenbrott kan därför åtminstone inte till alla delar anses vara jämförbart med andra brott som avses i momentet. Det är också oklart om skjutvapenbrott till alla delar uppfyller kraven på brott som äventyrar samhällets eller individens säkerhet eller hemfriden enligt 10 § 4 mom. i grundlagen. Utifrån de utredningar som nu finns till-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

gängliga vid riksdagsbehandlingen är det inte möjligt att heltäckande bedöma om förutsättningarna uppfylls.

På de grunder som anförts ovan anser lagutskottet att det i detta sammanhang inte är motiverat att göra andra ändringar i bestämmelserna om användning av överskottsinformation än de som föreslås i propositionen och som lagutskottet anser vara godtagbara. Utskottet anser dock att det finns skäl att utan dröjsmål utreda och bedöma om skjutvapenbrott kan fogas till förteckningen över brott för vars utredning överskottsinformation kan användas, samt utifrån utredningen lämna behövliga lagändringar till riksdagen för behandling så snart som möjligt. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om saken (*Utskottets förslag till uttalande 3*).

Intressebevakning för barn vid förundersökning

Det föreslås preciseringar i förundersökningslagens bestämmelser om förordnande av intressebevakare för barn (4 kap. 8 § i lagförslag 2).

Enligt det föreslagna 4 kap. 8 § 1 mom. i förundersökningslagen ska domstolen när det gäller en part eller någon annan som ska förhöras och som inte har fyllt 18 år förordna en intressebevakare för förundersökningen som i stället för vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare bevakar barnets intresse i ärendet, om det finns grundad anledning att anta att vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare inte opartiskt kan bevaka barnets intresse i ärendet och om det inte är klart onödigt att förordna en intressebevakare. Undersökningsledaren ska vid behov hos domstolen ansöka om att en intressebevakare ska förordnas. Ansökan kan också göras av åklagaren, välfärdsområdet eller den förmyndarmyndighet som avses i 84 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). Den mest väsentliga ändringen i ovan nämnda 1 mom. är att bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta också andra personer under 18 år än parter. Utskottet anser att den föreslagna ändringen av 1 mom. är motiverad.

På förfarandet för förordnande av en intressebevakare tillämpas bestämmelserna i lagen om förmyndarverksamhet och rättegångsbalken. I 79 § i lagen om förmyndarverksamhet bestäms om interimistiskt förordnande av intressebevakare. Enligt paragrafen kan domstolen ge ett interimistiskt förordnande i ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av handlingsbehörigheten. Om ärendet inte tål dröjsmål, kan förordnandet ges utan att den vars intressen ska bevakas och andra i 73 § nämnda personer blir hörda.

I propositionsmotiven (s. 79) konstateras det att det med tanke på en framgångsrik straffprocess är viktigt att intressebevakare och/eller rättegångsbiträde förordnas för barnet i ett så tidigt skede som möjligt. Förordnande av intressebevakare söks eller beviljas ofta först efter att barnet redan hörts i förundersökningen. Enligt motiven kan det att ett barn hörs i förundersökningen utan närvarande intressebevakare och/eller biträde vara problematiskt när det gäller tillgodoseendet av offrets rättigheter och straffprocessens smidighet. Effektivt förordnande av intressebevakare när det behövs är ett område där längden på processen för brott mot barn kan förkortas.

Vid behov kan intressebevakare för barn sökas i ett tidigt skede av förundersökningen. Som det anges i propositionsmotiven (s. 79) är det enligt 79 § i lagen om förmyndarverksamhet möjligt att mycket snabbt utan att parterna blir hörda ge ett interimistiskt förordnande av intressebevakare

Betänkande LaUB 30/2022 rd

efter att ansökan om intressebevakare lämnats till domstolen. Det tar dock fortfarande lång tid att få förordnande av intressebevakare i vissa tingsrätter. Det är inte känt om ansökningarna har gällt interimistiska förordnanden eller andra situationer. Detaljerna i ärendena och de omständigheter som påverkat handläggningstiden bör enligt propositionen utredas närmare. Enligt propositionsmotiven verkar problemet dock inte bero på den gällande lagstiftningen. För att klargöra läget och öka medvetenheten om möjligheten till ett interimistiskt förordnande föreslås det i propositionen att en informativ hänvisning till 79 § i lagen om förmyndarverksamhet läggs till i förundersökningslagen (4 kap. 8 § 2 mom. i lagförslag 2).

Sammantaget anser lagutskottet att det är motiverat att till förundersökningslagen (4 kap. 8 § 2 mom. i lagförslag 2) foga en informativ hänvisning till 79 § i lagen om förmyndarverksamhet.

Sakkunniga har i fråga om ett interimistiskt förordnande särskilt påpekat att till exempel i fråga om sådana brott mot barn där barnets förälder eller föräldrar misstänks för brott behöver det vara möjligt att ge ett interimistiskt förordnande utan att föräldrarna hörs i ärendet. Annars finns det risk för att föräldrarna påverkar barnet innan barnet hörs i förundersökningen. Också förvaltningsutskottet har fäst vikt vid detta i sitt utlåtande (se FvUU 37/2022 rd, s. 5).

I propositionen föreslås det inga ändringar i förfarandet för förordnande av intressebevakare eller i lagen om förmyndarverksamhet. Ett sådant interimistiskt förordnande av intressebevakare som avses ovan kan redan i nuläget ges mycket snabbt och utan att vårdnadshavarna hörs. Lagutskottet anser därför att det i samband med detta lagförslag inte är motiverat att precisera förutsättningarna för utfärdande av ett interimistiskt förordnande i sådana ärenden som anges ovan. De gällande bestämmelserna, enligt vilka oberoende domstolar från fall till fall kan fatta beslut med beaktande av omständigheterna i varje ärende och motiveringen till ansökan, kan i detta sammanhang anses vara tillräckliga. Utskottet betonar dock att de möjligheter som lagstiftningen tillåter bör beaktas i tillämpningspraxis av de orsaker som anges ovan. Lagutskottet anser i likhet med förvaltningsutskottet (FvUU 37/2022 rd, s. 5) att det är viktigt att förfarandet vid utfärdande av interimistiskt förordnande utan att höra vårdnadshavarna är så enhetligt som möjligt i hela landet. Lagutskottet betonar också allmänt behovet av att i de situationer där omständigheterna kräver det utan oskäligt dröjsmål förordna en tillfällig intressebevakare utan att höra vårdnadshavarna.

Tystnadsrätt för åklagare

Det föreslås ändringar i bestämmelserna om åklagarens tystnadsplikt och tystnadsrätt (23 § i lagförslag 12). I 23 § i lagen om Åklagarmyndigheten finns det bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt för anställda vid åklagarväsendet. Det som enligt paragrafens 1 mom. bestäms om tystnadsplikt för polisens personal i 7 kap. 1 § och om skyldighet att lämna ut information i 5 § i polislagen (872/2011) ska också tillämpas på Åklagarmyndighetens personal. I propositionen föreslås det att momentet i lagen om Åklagarmyndigheten ändras så att även skyldighet att lämna ut information i rättegång enligt 7 kap. 4 § i polislagen ska bli tillämplig på Åklagarmyndighetens personal.

Enligt paragrafens 2 mom. har en åklagare tystnadsrätt i fråga om sådan i 7 kap. 3 § 1 mom. i polislagen avsedd information som åklagaren har fått när han eller hon varit undersökningsledare enligt 2 kap. 4 § i förundersökningslagen. Åklagarens tystnadsrätt utvidgas så att alla åklagare får

Betänkande LaUB 30/2022 rd

motsvarande tystnadsrätt som åklagare som fungerar som undersökningsledare och åklagare som fastställer en europeisk utredningsorder. Således ändras momentet så att det blir tillämpligt på alla åklagare. Det innebär att alla åklagare i fortsättningen har tystnadsrätt i fråga om de uppgifter som avses i 7 kap. 3 § 1 mom. i polislagen. Till dessa uppgifter hör identiteten hos personer som lämnat konfidentiella uppgifter och sekretessbelagda tekniska och taktiska metoder.

Det är fråga om att utvidga den gällande tystnadsrätten till att omfatta alla åklagare. Enligt propositionsmotiven (s. 141) förhindrar avsaknaden av allmän tystnadsrätt en öppen dialog mellan förundersökningsmyndigheten och åklagaren i synnerhet vid vissa allvarliga brott. Det är därför relevant att utvidga tystnadsrätten till att omfatta alla åklagare för att effektivisera samarbetet mellan förundersökningsmyndigheten och åklagaren. Ändringen främjar åklagarens möjligheter att delta i beslutsfattandet i utredningen och att övervaka utredningens ändamålsenlighet och uppfyllandet av kraven på en rättvis rättegång.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 98/2022 rd, s. 5—6) hänvisat till förslaget om att tystnadsrätten enligt 7 kap. 3 § i polislagen utvidgas till att gälla alla åklagare, och konstaterat att den föreslagna regleringen är relevant med avseende på principen om en rättvis rättegång som tryggas i 21 § i grundlagen och i Europakonventionen. En rättvis rättegång innefattar enligt grundlagsutskottet också att den åtalade och dennes försvarare får information och möjlighet att yttra sig om allt material som kan ha betydelse för domen (GrUU 5/1999 rd, s. 6/I). Till följd av förslaget kan även åklagaren få uppgifter som inhämtats under förundersökningen och som kan hemlighållas för den åtalade och andra målsägande samt domstolen.

Grundlagsutskottet har tidigare konstaterat att en bestämmelse av det slag som nu föreslås i sak är problematisk med avseende på 21 § i grundlagen och ansett att slopandet av den är en förutsättning för att vanlig lagstiftningsordning ska kunna tillämpas. Enligt grundlagsutskottet är det med tanke på en rättvis rättegång problematiskt om den åklagare som varit den åtalades motpart i en rättsprocess efter åtalsprövningen rent av är skyldig enligt lag att hemlighålla exempelvis hur ett bevis fått fram. Utskottet fäste då också uppmärksamhet vid att förslaget egentligen inte alls motiverades (GrUU 67/2010 rd, s. 6/II).

Grundlagsutskottet har påpekat att den nu föreslagna regleringen framför allt motiveras med främjandet av förundersökningssamarbetet och stärkandet av åklagarens roll som övervakare av att förundersökningen är ändamålsenlig. I motiveringen till förslaget redogörs det också i tämligen stor utsträckning för Europadomstolens praxis i fråga om den åtalades rätt att få uppgifter samt för omständigheter som begränsar betydelsen av tystnadsrätten. Enligt grundlagsutskottets uppfattning medför de nu föreslagna bestämmelserna inte i sig problem med avseende på 21 § i grundlagen. Grundlagsutskottet anser dock att lagutskottet bör överväga att precisera regleringen så att tystnadsrätten utövas endast i situationer där den inte de facto äventyrar en rättvis rättegång. Dessutom bör man med tanke på det praktiska genomförandet av bestämmelserna om att bryta tystnaden som begränsar tystnadsrätten se till att domstolen liksom den åtalade och dennes försvarare får kännedom om utnyttjandet av tystnadsrätten. Lagutskottet bör också granska förhållandet mellan den föreslagna regleringen och det så kallade direktivet om rätten till information (Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden).

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Lagutskottet noterar att förhållandet mellan förslaget som gäller tystnadsrätt för åklagare och kraven på en rättvis rättegång har granskats i avsnitt 12.8 i propositionen (s. 154—156). I propositionen utgår man från att de avvikelser från förutsättningarna för en rättvis rättegång som den föreslagna tystnadsrätten för åklagare medför är ringa och i linje med avgörandepraxisen för Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Lagändringen påverkar inte partsoffentligheten.

Däremot rör det sig om ett mindre undantag från kravet på jämlikhet mellan den åtalade och åklagaren. Utgångspunkten är fortfarande att den rättsliga prövningen sker öppet, opartiskt och utifrån samma rättegångsmaterial, vilket innebär att parterna ska delges alla relevanta omständigheter. Bristfällig bevisning leder alltid till att ett mål avgörs till svarandens fördel. Om till exempel identiteten hos en person som deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation inte kan röjas, ska domstolen pröva vilken betydelse detta har i bevisprövningen och avgörandet av ärendet. Åklagaren ska också beakta detta vid sin åtalsprövning när han eller hon bedömer bevisningens tillräcklighet. Åklagaren har dessutom en allmän skyldighet att också beakta parternas rättsskydd i de mål som han eller hon handlägger (9 § i lagen om Åklagarmyndigheten).

Med stöd av det som sägs ovan kan det anses att utövandet av tystnadsrätten i den föreslagna formen styrs till de situationer som grundlagsutskottet nämner och där det inte de facto äventyrar en rättvis rättegång eller rätten till försvar. Dessutom föreslås det i propositionen att också 7 kap. 4 § i polislagen i fortsättningen ska tillämpas på åklagare. En domstol kan med stöd av paragrafen bestämma att information ska röjas, om utelämnad information kan medföra en kränkning av en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången. Bestämmelsen har begränsats till brott för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst sex år eller för försök eller medverkan till ett sådant brott. Syftet med skyldigheten att röja information är att trygga en rättvis rättegång.

Lagutskottet anser att kraven på en rättvis rättegång och den åtalades rättsskydd beaktas i tillräcklig utsträckning inom ramen för den helhet som de gällande och de föreslagna bestämmelserna utgör. Det bör också beaktas att det redan i 25 § i den gällande lagen om genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området finns bestämmelser om tystnadsrätt för åklagare.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande lyft fram att man med tanke på det praktiska genomförandet av bestämmelserna om att bryta tystnaden som begränsar tystnadsrätten bör se till att domstolen liksom den åtalade och dennes försvarare får kännedom om utnyttjandet av tystnadsrätten. Lagutskottet påpekar utifrån inkommen utredning att den åtalade och domstolen i praktiken oftast får kännedom om att åklagaren utnyttjar tystnadsrätten när den fråga som ställts till åklagaren i en rättegång gäller information som omfattas av tystnadsrätten och åklagaren åberopar sin tystnadsrätt. Avsikten med den föreslagna regleringen är inte att inverka på utgångspunkterna för en rättvis rättegång. Utgångspunkten är fortfarande att den rättsliga prövningen sker öppet, opartiskt och utifrån samma rättegångsmaterial, vilket innebär att parterna ska delges alla relevanta omständigheter. Bestämmelser om en parts rätt att få information vid förundersökning och rättegång finns i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Förslaget ändrar inte en parts rätt att få information enligt dessa bestämmelser.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Grundlagsutskottet har också lyft fram behovet av att granska förhållandet mellan den föreslagna regleringen och det så kallade direktivet om rätten till information (Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden).

Lagutskottet påpekar att det i artikel 7.2—7.5 i direktivet om rätten till information bestäms om den misstänktes och åtalades rätt att få tillgång till bevismaterial som innehas av myndigheterna. Enligt artikel 7.2 ska man för att kunna säkerställa ett rättvist förfarande och för att förbereda försvaret ge den misstänkte och åtalade tillgång till åtminstone all bevisning som är i behöriga myndigheters besittning, oavsett om den talar för eller emot de misstänkta eller åtalade personerna. Vid genomförandet av direktivet på nationell nivå gjordes med anledning av artikeln vissa ändringar i förundersökningslagens 4 kap. 15 § om partsoffentlighet. Utgångspunkten för ändringarna var att omfattningen av rätten att få information bestäms på det sätt som krävs för att trygga en rättvis rättegång (RP 71/2014 rd, s. 18). Det ansågs att 12 § om partsoffentlighet vid rättegång i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar uppfyller förutsättningarna i artikeln.

Det aktuella förslaget innehåller inga ändringar av de nämnda bestämmelserna som motsvarar direktivets artikel 7 om tillgång till relevant information. Enligt erhållen utredning inverkar förslaget om tystnadsrätt för åklagare inte på tillgodoseendet av rätten till information enligt artikel 7 i direktivet om rätten till information.

Sammantaget anser lagutskottet att de föreslagna bestämmelserna om utvidgning av åklagarens tystnadsrätt är godtagbara och motiverade.

Övrigt

I 3 kap 8 § i tvångsmedelslagen finns bestämmelser om utredning i häktningsärenden. Regeringen föreslår inga ändringar i paragrafen. Finlands lagstiftning anses på det sätt som anges i propositionsmotiven (s. 89) uppfylla kraven i artikel 7.1 i direktivet om rätten till information (2012/13/EU). I fråga om den praktiska tillämpningen av 3 kap. 8 § i tvångsmedelslagen påminner lagutskottet ändå om följande ordalydelse i artikel 7.1: ”Om en person anhålls och frihetsberövas i något skede av ett straffrättsligt förfarande, medlemsstaterna se till att handlingar som rör det specifika målet, som är i de behöriga myndigheternas besittning och som är väsentliga för att i enlighet med nationell rätt effektivt angripa anhållandets eller häkttningsbeslutets laglighet, görs tillgängliga för frihetsberövade personer eller för deras försvarare när en person anhålls och häktas under något skede av ett straffrättsligt förfarande.”

Vid utskottsbehandlingen av propositionen har också frågor som gäller källskyddet lyfts fram. Utskottet betonar vikten av att högsta domstolens beslutspraxis i fråga om källskydd beaktas i myndighetsverksamheten och vid tillämpningen av tvångsmedelslagen (till exempel HD 2019:67, HD 2019:112 och HD 2021:19).

Uppföljning och utvärdering

Vid sakkunnigutfrågningen om den aktuella propositionen framfördes bland annat sådana reformbehov i tvångsmedelslagen som inte har tagits in i den aktuella propositionen. Ett exempel är behovet av en övergripande granskning av systemet för ändringssökande i fråga om tvångsmedel

Betänkande LaUB 30/2022 rd

i anslutning till utvidgningen av användningsområdet för processuella klagomål och dess konsekvenser. Utskottet har ovan i sina överväganden behandlat behovet av fortsatt bedömning när det gäller övervakningen av begränsningen av kontakterna och användningen av överskottsinformation och föreslagit uttalanden som gäller dessa frågor.

Förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen också lyft fram vissa behov av att se över lagstiftningen (se FvUU 37/2022 rd, s. 6). Ett av dem är till exempel genomsökning som meddelas i efterhand, som också behandlas i den aktuella propositionen (s. 103).

Förvaltningsutskottet har i anslutning till det här behovet påpekat (FvUU 37/2022 rd, s. 6) att tvångsmedelslagen inte innehåller några bestämmelser om genomsökning utan att den som är föremål för inhämtande av information känner till genomsökningen. Förvaltningsutskottet har lyft fram att det i polisens praktiska verksamhet till exempel i anslutning till terroristiska grupper eller organiserade kriminella sammanslutningar framkommer situationer där det är motiverat att göra genomsökning av ett visst utrymme eller en viss plats utan att den berörda personen känner till genomsökningen. I detta sammanhang föreslås inte ändringar i bestämmelserna om sådan genomsökning av platser som meddelas i efterhand. Förvaltningsutskottet har i sitt utlåtande noterat att bestämmelserna om genomsökning som meddelas i efterhand är betydelsefulla både för att förhindra och utreda brott. Enligt förvaltningsutskottet är det motiverat att bedöma om det finns behov av sådana bestämmelser särskilt med tanke på bekämpningen av grov och organiserad brottslighet. Enligt förvaltningsutskottet kunde anlitan av ett genomsökningsombud utgöra ett element vid förhandsgranskningen av förutsättningarna för genomsökning på samma sätt som vid särskild husrannsakan.

Lagutskottet påpekar att det är klart att väsentliga ändringar som föreslås i tvångsmedelslagen eller annan lagstiftning förutsätter omsorgsfull lagberedning och bedömning, och att en sådan inte kan genomföras i samband med riksdagsbehandlingen. Lagutskottet påpekar att det finns skäl att bevaka hur tvångsmedelslagen och lagstiftningen som har samband med den fungerar, samt att också bedöma andra eventuella ändringsbehov. Utskottet betonar dock med hänvisning till förvaltningsutskottets utlåtande (FvUU 37/2022 rd, s. 6) att det i fortsättningen är motiverat att utreda och bedöma om det finns behov av bestämmelser om genomsökning som meddelas i efterhand, särskilt i fråga om bekämpningen av allvarlig och organiserad brottslighet, och att de behov av lagändringar som framkommer av utredningen så snart som möjligt bör lämnas till riksdagen. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om saken (*Utskottets förslag till uttalande 4*).

Propositionens konsekvenser för resurserna beskrivs i avsnitt 4.2.1 (s. 85—87). Som det konstateras i propositionen bedöms flera av förslagen spara de behöriga myndigheternas resurser. Å andra sidan medför vissa förslag också behov av tilläggsresurser. Lagutskottet understryker att resursernas tillräcklighet måste bevakas inte bara på allmän nivå utan också med hänsyn till att resursbehoven hos en viss myndighet och domstolarna tillgodoses. Förvaltningsutskottet har också i sitt utlåtande (FvUU 37/2022 rd, s. 6) ansett det nödvändigt att bevaka de föreslagna ändringarnas konsekvenser för myndigheternas resurser.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Lagmotion LM 91/2020 rd

I lagmotion LM 91/2020 rd föreslås det att 10 kap. 56 § 2 mom. i tvångsmedelslagen ändras så att överskottsinformation får användas för utredning av brott också om informationen gäller ett narkotikabrott.

Lagutskottet påpekar att den ändring som föreslås i lagmotionen i sak genomförs genom den ändring som föreslås i den aktuella propositionen (10 kap. 56 § 2 mom. 10 punkten i lagförslag 1). Utskottet föreslår följaktligen att lagmotionen förkastas.

Lagmotion LM 57/2021 rd

I lagmotion LM 57/2021 rd föreslås det att 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen ändras så att förundersökningsmyndigheten kan beviljas tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av den misstänkte också vid förundersökning av grovt skjutvapenbrott.

Lagutskottet påpekar att den ändring som föreslås i lagmotionen i sak genomförs genom den ändring som föreslås i den aktuella propositionen (10 kap. 3 § 2 mom. 16 punkten i lagförslag 1). Utskottet föreslår följaktligen att lagmotionen förkastas.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

14 §. Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar. Det föreslås att det läggs till ett nytt 4 mom., enligt vilket polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet får rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en misstänkt, om personen är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller om det är fråga om ett brott som avses i 17 kap. 19 § i strafflagen.

Strafflagens 17 kap. 19 §, som nämns i det föreslagna 4 mom., har upphävts genom lag 723/2022 från och med den 1 januari 2023. Bestämmelser om i sak motsvarande gärningar finns från och med den 1 januari 2023 i 20 kap. 21 § i strafflagen, där maximistraffet har höjts till fängelse i två år. Således omfattar den första delen av det föreslagna momentet ("det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i två år") redan den kriminalisering som nämns särskilt i propositionen. Ett separat omnämnande av denna kriminalisering i det nya 4 mom. är således enligt utskottets uppfattning onödigt. Mot bakgrund av det som sägs ovan föreslår lagutskottet att formuleringen "eller om det är fråga om ett brott som avses i 17 kap. 19 § i strafflagen" stryks i det föreslagna 4 mom.

25 §. Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning.

Enligt lagförslaget slopas begränsningen i 2 mom. om att det för inhämtande av identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning bara får användas sådana tekniska anordningar som endast kan användas för detta ändamål.

Utifrån de grunder som med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 98/2022 rd) anförts ovan i de allmänna övervägandena föreslår lagutskottet att 2 mom. inte ändras i enlighet med propositionens förslag om att slopa begränsningen om att det för inhämtande av identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning bara får användas sådana tekniska anordningar som endast kan användas för detta ändamål. Lagutskottet föreslår att 2 mom. omformuleras på följande sätt: För inhämtande av de uppgifter som avses i 1 mom. får förundersökningsmyndigheten bara använda sådana tekniska anordningar som endast kan användas för att identifiera teleadresser och teleterminalutrustningar. Kommunikationsverket ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller kraven enligt detta moment och att anordningarna inte på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnätets anordningar eller tjänster.

52 §. Förbud mot avlyssning och observation. I propositionen föreslås det ändringar som gäller förbudet mot avlyssning och observation. Lagutskottet noterar att den finska språkdräktens formulering av ”utövare av programverksamhet” (”ohjelmatoimittajan harjoittaja”) i 2 mom. 3 punkten härstammar från gammal författningstext. Bestämmelsen hänvisar till källskydd enligt 17 kap. 20 § i rättgångsbalken, där en annan formulering används på finska (”ohjelmatoiminnan harjoittaja”). På svenska används samma ovan nämnda ”utövare av programverksamhet”. I ljuset av det som sägs ovan och för att den finska formuleringen i lagförslaget ska stämma överens också med lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) föreslår lagutskottet att den nämnda formuleringen i 52 § 2 mom. 3 punkten ändras i den finska språkdräkten. Ändringen påverkar inte den svenska språkdräkten.

63 §. Teleföretags skyldighet att biträda och tillträde till vissa utrymmen. (Ny) Paragrafen innehåller bestämmelser om teleföretags skyldighet att biträda och ge tillträde till vissa utrymmen. I propositionen föreslås inga ändringar i paragrafen. För att formuleringarna i paragrafen ska överensstämma med de ändringar som föreslås i de övriga bestämmelserna i tvångsmedelslagen föreslår lagutskottet att 63 § och dess rubrik justeras så att ”teleföretag” ersätts med ”kommunikationsförmedlare”.

2. Lagen om ändring av förundersökningslagen.

2 kap. Vilka som deltar i förundersökning

4 §. Särskilda undersökningsarrangemang. Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilda undersökningsarrangemang. I propositionen föreslås ett nytt 2 mom. enligt vilket åklagaren leder förundersökningen, om någon som är anställd hos polisen misstänks ha gjort sig skyldig till brott vid dödsfall som anmälts till åklagaren med stöd av 7 § 3 mom. i lagen om utredande av dödsorsak (459/1973). Lagutskottet anser att det föreslagna nya 2 mom. i princip är motiverat.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

I paragrafens gällande 1 mom. används i fråga om polismän formuleringen ”brott som en polisman misstänks ha begått”. För att det föreslagna 2 mom. bättre ska stämma överens med ordalydelsen i 1 mom. och oskuldspresumtionen föreslår lagutskottet att det nya 2 mom. ändras så att åklagaren leder förundersökningen av brott som någon som är anställd hos polisen misstänks ha begått vid dödsfall som anmälts till åklagaren med stöd av 7 § 3 mom. i lagen om utredande av dödsorsak (459/1973).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 3—13 i proposition RP 217/2022 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 217/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen forkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 91/2020 rd och LM 57/2021 rd.

Riksdagen godkänner fyra uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i tvångsmedelslagen (806/2011) 5 kap. 9 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 101/2018,

ändras 2 kap. 1 § 2 mom. och 10 §, 3 kap. 14 § 2 mom., 15 § 1 mom. och 16 § 1 mom., 4 kap. 1, 2 och 4 §, rubriken för 5 kap. 4 § samt 5 kap. 6 § 1 mom. och 7, 8 och 10 §, 6 kap. 2 § 2 mom., 4 §, 5 § 1 mom. och 8 § 2 mom., 7 kap. 4 § 1 mom., 12 § 2 mom. och 14, 15 och 21 §, rubriken för 7 kap. 23 §, rubriken för 8 kap. 14 §, rubriken för 8 kap. 18 § samt 8 kap. 23 §, 9 kap. 3 § 1 mom., 10 kap. 3 § 1 och 2 mom., 4 § 1 mom., 5 §, 6 § 1 mom., 7 § 2 mom., 9 och 14 §, 15 § 1 mom., 16 § 2 mom., 23 § 2 mom., 25 § 2 mom., 27 § 2 mom., 28 § 2 mom., 29 § 1 mom., 31 § 1 mom., 35 § 1 mom., 39 § 1 mom., 40 § 1 mom., 42 § 1 mom., 43 § 3 mom., 48 § 1 mom., 52 §, 56 § 2 mom., 57 och 58 §, 60 § 1 mom., 63 § och 65 § 1 mom. samt 11 kap. 4 § 1 mom. 8 punkten,

Betänkande LaUB 30/2022 rd

av dem 4 kap. 1 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 396/2015, 4 kap. 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 232/2022, 5 kap. 6 § 1 mom. sådant det lyder i lag 101/2018, 5 kap. 8 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 101/2018, 6 kap. 4 § och 7 kap. 14 och 15 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 357/2016, 7 kap. 21 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 434/2017 och 899/2020, 10 kap. 3 § 1 mom., 6 § 1 mom. och 39 § 1 mom. sådana de lyder i lag 587/2019, 10 kap. 3 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1268/2021 och 732/2022, 10 kap. 5 och 9 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 1146/2013, 10 kap. 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 628/2015 och 1268/2021, 10 kap. 15 § 1 mom. och 40 § 1 mom. sådana de lyder i lag 628/2015, 10 kap. 27 § 2 mom. sådant det lyder i lag 732/2022, 10 kap. 48 § 1 mom. och 65 § 1 mom. sådana de lyder i lag 112/2018, 10 kap. 52 § sådan den lyder i lag 737/2015, 10 kap. 56 § 2 mom., 58 § och 60 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1146/2013, 10 kap. 57 § sådan den lyder i lagarna 112/2018 och 624/2019 samt 11 kap. 4 § 1 mom. 8 punkten sådan den lyder i lag 509/2019, och

fogas till 5 kap. en ny 5 a §, till 8 kap. 18 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1146/2013, ett nytt 4 mom., till 8 kap. en ny 29 a §, till 10 kap. 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 875/2018 ett nytt 3 mom., till 10 kap. 15 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 628/2015, ett nytt 4 mom., till 10 kap. 38 § ett nytt 3 mom. samt till 11 kap. nya 1 b och 2 a § som följer:

2 kap.

Gripande, anhållande, häktning och häktningsarrest

1 §

Polismans rätt att gripa

En polisman får också gripa den som är misstänkt för brott och som enligt beslut ska anhållas, häktas eller gripas för fästande av anordningar för övervakning av förstärkt reseförbud. En polisman får dessutom under tiden för huvudförhandling eller beslutsprövning i domstol gripa en svarande vars häktning begärts i samband med dom, om det behövs för att förhindra att svaranden avlägsnar sig.

10 §

Underrättelse och beslut om anhållande

Den som har anhållits ska utan dröjsmål när beslutet om anhållande har fattats eller han eller hon har gripits med stöd av ett förordnande om anhållande informeras om orsaken till anhållandet.

Bestämmelser om underrättelse om anhållandet till den anhållnes närstående eller någon annan finns i 2 kap. 2 § 2 mom. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

Beslut om anhållande ska fattas skriftligen, och i beslutet ska det i korthet lämnas uppgifter om det brott som den anhållne är misstänkt för och om grunden för anhållandet. En kopia av beslutet om anhållande ska utan obefogat dröjsmål lämnas till den anhållne.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

3 kap.

Domstolsförfarande i samband med häktningsärenden

14 §

Utsättande av tid för väckande av åtal

Om den tid som har satts ut för väckande av åtal visar sig vara för kort, kan den domstol som behandlar åtalet förlänga tiden på begäran som åklagaren framställt senast fyra dagar före den utsatta tidens utgång. Domstolen ska ta upp ärendet utan dröjsmål och avgöra det inom den utsatta tiden. Den häktade och hans eller hennes biträde ska ges tillfälle att bli hörda med anledning av begäran. Den häktade ska höras personligen om han eller hon vill det. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt och den häktade på begäran samtycker till behandlingssättet.

15 §

Ny behandling av ett häktningsärende

Om den som är misstänkt för ett brott har häktats, ska den domstol som behandlar åtalet, på begäran av den häktade och tills domen ges, utan dröjsmål och senast fyra dygn efter det att begäran framställdes ta upp häktningsärendet till ny behandling. Innan åtal väcks får ärendet behandlas på nytt också av den tingsrätt inom vars domkrets den ort där den häktade förvaras finns. Ett häktningsärende behöver dock inte tas upp till ny behandling tidigare än två veckor efter den föregående behandlingen. Om huvudförhandlingen har skjutits upp på grund av att en svarandes sinness tillstånd undersöks, behöver svarandens häktningsärende inte tas upp till ny behandling under den tid huvudförhandlingen är uppskjuten.

16 §

Bestämmande om häktning i vissa fall

Om domstolen i ett mål där en svarande är häktad ställer in eller skjuter upp huvudförhandlingen eller bestämmer att ny huvudförhandling ska ordnas, ska den samtidigt besluta om det finns förutsättningar enligt 2 kap. 11 § 1 mom. för fortsatt häktning.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

4 kap.

Begränsning av kontakter

1 §

Förutsättningar för begränsning av kontakter

Medan förundersökning pågår kan den gripnes, den anhållnes och den häktades kontakter med någon viss annan person begränsas, om det finns anledning att misstänka att kontakterna äventyrar syftet med gripandet, anhållandet eller häktningen. Kontakterna kan också begränsas medan åtalsprövningen och rättegången pågår, om det finns grundad anledning att misstänka att kontakterna allvarligt äventyrar syftet med häktningen.

Av särskilt vägande skäl kan kontakterna med andra personer begränsas allmänt, utan att de personer anges med vilka kontakterna begränsas. Begränsningen av kontakterna gäller då i högst 60 dagar från det att personen berövades sin frihet. Domstolen kan förlänga denna tid med högst 30 dagar åt gången, om en anhållningsberättigad tjänsteman begär detta senast en vecka innan tiden löper ut. Domstolen ska utan dröjsmål ta upp ett ärende som gäller förlängning av tiden och avgöra det inom den föreskrivna tiden. Den som omfattas av begränsningen av kontakterna ska ges tillfälle att bli hörd med anledning av yrkandet. I övrigt iakttas vid handläggningen av ärendet i tillämpliga delar vad som i 3 kap. 6 § 1 och 4 mom. föreskrivs om handläggning av häktningsärenden.

Kontakter med en sådan advokat, ett sådant offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i 15 kap. 2 § 1 eller 5 mom. i rättegångsbalken får inte begränsas. Kontakter får inte heller begränsas med förvaringslokalens eller fängelsets personal, med en myndighet som utövar tillsyn över förvaringslokalens eller fängelsets personals verksamhet, med ett organ som utövar tillsyn över iakttagandet av de mänskliga rättigheterna hos vilket den frihetsberövade enligt internationella avtal har besvär- eller klagorätt eller med någon annan myndighet. Kontakter med nära anhöriga eller andra närstående och kontakter med den beskickning som avses i 9 kap. 12 § i häktningslagen (768/2005) får begränsas endast av särskilt vägande skäl som hänför sig till utredning av brottet. Kontakter med nära anhöriga får begränsas endast i den utsträckning det är nödvändigt för syftet med gripandet, anhållandet eller häktningen.

Kontakterna får inte begränsas i större utsträckning eller under längre tid än nödvändigt.

2 §

Omfattningen för begränsning av kontakter

Den gripnes, den anhållnes och den häktades brevväxling, användning av telefon, besök och andra kontakter med eller samvaro med andra ska förhindras i fråga om de personer med vilka kontakterna har begränsats. Domstolen kan dock bestämma att kontakter på ett eller flera av dessa sätt tillåts trots begränsningarna.

Om ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande inte befordras till mottagaren på grund av en i 1 mom. avsedd begränsning av kontakter, ska avsändaren utan dröjsmål underrättas om saken, om inte detta äventyrar syftet med begränsningen av kontakterna. Vidare ska mottagaren utan dröjsmål underrättas om saken, om det är fråga om den person som omfattas av begräns-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

ningen av kontakterna och om inte detta äventyrar syftet med begränsningen av kontakterna. Ett brev, en annan postförsändelse eller ett meddelande som inte befordras till mottagaren ska returneras till avsändaren eller ges till den frihetsberövade när begränsningen av kontakterna upphört.

Vid övervakningen av den gripnes, den anhållnes och den häktades kontakter iakttas bestämmelserna om övervakning av brevväxling, telefonsamtal, elektroniska kontakter och besök i 8 och 9 kap. i häktningsslagen och i 6 och 7 kap. i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen.

4 §

Beslut om begränsning av kontakter

Beslut om begränsning av kontakter under gripandet och anhållandet ska fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. Beslut om begränsning av kontakter i samband med häktning och om dess fortsatta giltighet ska på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman eller av enhetschefen för fängelset fattas av den domstol som beslutar om häktningen. Före domstolens avgörande kan enhetschefen för fängelset på framställning av en anhållningsberättigad tjänsteman eller, om den häktade har placerats i en förvaringslokal hos polisen, den anhållningsberättigade tjänstemannen temporärt besluta om begränsning av kontakter.

Om domstolen med stöd av 3 kap. 9 § skjuter upp handläggningen av ett ärende som gäller häktning av en anhållen, ska domstolen besluta huruvida den temporära begränsning av kontakter som påförts den anhållne ska fortsätta att gälla eller ändras. Begränsningen av kontakter och dess grunder ska omprövas i samband med den nya behandling av häktningsärendet som avses i 3 kap. 15 §.

Beslut om begränsning av kontakter i de situationer som avses i 2 kap. 11 § 3 mom. ska på framställning av åklagaren fattas av den domstol som beslutar om häktningen.

Den i 1 mom. avsedda tjänsteman som beslutar om eller har rätt att göra en framställning om begränsning av kontakter ska utan dröjsmål slopa begränsningen av kontakter till den del det inte längre finns förutsättningar för den.

Brottpåföljdsmyndigheten ska underrättas om ett beslut om begränsning av kontakter.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

5 kap.

Reseförbud

4 §

Myndighet som meddelar reseförbud samt prövning som gäller reseförbud

5 a §

Fästande av anordningar för övervakning av förstärkt reseförbud

Domstolen kan bestämma att den som meddelats förstärkt reseförbud ska infinna sig i fängelse, hos byrån för samhällspåföljder eller på någon annan ändamålsenlig plats för fästande av i 2 kap. 12 d § avsedda tekniska anordningar för övervakning av förstärkt reseförbud.

Domstolen kan bestämma att den som meddelats förstärkt reseförbud ska gripas eller hållas gripen tills anordningarna har fästs i enlighet med 1 mom., om de kan fästas omedelbart efter domstolens beslut.

6 §

Tillstånd till undantag

En anhållningsberättigad tjänsteman får av grundad anledning i enskilda fall bevilja den som meddelats reseförbud tillstånd till smärre undantag från en skyldighet som anges i beslutet om reseförbud. En anhållningsberättigad tjänsteman får av grundad anledning i enskilda fall och, när det är möjligt, efter att ha hört undersökningsledaren bevilja tillstånd till smärre undantag från en skyldighet som anges i ett beslut om förstärkt reseförbud, om det inte är fråga om ett beslut om förstärkt reseförbud enligt lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet (620/2012). Brottspåföljdsmyndigheten ska utan dröjsmål underrättas om ett tillstånd till undantag som gäller ett förstärkt reseförbud.

7 §

Ändring av innehållet i beslut om reseförbud

Det i 2 eller 2 a § avsedda innehållet i ett beslut om reseförbud får ändras till följd av förändrade omständigheter eller av andra viktiga skäl. Vid ändringen iakttas vad som i 4 § föreskrivs om den myndighet som meddelar reseförbud. En anhållningsberättigad tjänsteman kan dock alltid fatta beslut om lindrigare innehåll i ett beslut om reseförbud, om den som meddelats reseförbud samtycker till detta och om det inte är fråga om ett beslut om förstärkt reseförbud enligt lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i ram-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

beslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet.

8 §

Reseförbuds giltighetstid och hävning av reseförbud

Ett reseförbud som har meddelats innan åtal har väckts gäller fram till huvudförhandlingen, om det inte har bestämts att förbudet ska upphöra tidigare eller om det inte hävs tidigare genom ett särskilt beslut. Ett reseförbud ska helt eller delvis hävas genast när det inte längre finns förutsättningar för att hålla reseförbudet i kraft i oförändrad form. En anhållningsberättigad tjänsteman får besluta om hävning, även om reseförbudet har meddelats av en domstol.

Den som har meddelats reseförbud har redan innan åtal väcks rätt att föra frågan om huruvida ett reseförbud som meddelats av en anhållningsberättigad tjänsteman ska bestå till domstol för prövning. En sådan begäran ska tas upp till behandling inom en vecka från det att den inkommit till domstolen. Domstolen ska helt eller delvis häva förbudet, om den efter att ha gett den anhållningsberättigade tjänstemannen tillfälle att bli hörd anser att det inte finns förutsättningar för att hålla reseförbudet i kraft i oförändrad form. Vid ny behandling av ett reseförbud som domstolen meddelat ska 3 kap. 15 § 1 mom. iakttas i tillämpliga delar.

Om domstolen ställer in eller skjuter upp huvudförhandlingen i ett mål där svaranden har meddelats reseförbud, ska den bestämma om reseförbudet ska bestå.

När domstolen avgör målet får den endast i det fall att svaranden döms till ovillkorligt fängelsestraff meddela svaranden reseförbud enligt 1 § eller bestämma att ett sådant meddelat reseförbud ska bestå. En svarande som är på fri fot får meddelas ett sådant reseförbud endast på yrkande av åklagaren eller den målsägande som yrkat på straff för svaranden. Domstolen får självmant förordna att en häktad eller den som begärts häktad ska meddelas ovan avsett reseförbud i stället för att häktas. Reseförbudet gäller då tills verkställigheten av straffet inleds eller tills en högre domstol bestämmer något annat.

10 §

Påföljder för överträdelse av reseförbud

Om den som meddelats reseförbud bryter mot skyldigheterna i beslutet om reseförbud, handlar i strid med vad domstolen i enlighet med 5 a § 1 mom. bestämt om att personen ska infinna sig för fästande av tekniska anordningar eller lösgör en sådan teknisk anordning för övervakning av förstärkt reseförbud som fästs på eller getts till honom eller henne eller sätter en sådan anordning ur funktion, eller om han eller hon flyr, börjar förbereda flykt, försvårar utredningen av ärendet eller fortsätter sin brottsliga verksamhet, får det i 2 eller 2 a § avsedda innehållet i beslutet om reseförbud ändras, eller också får han eller hon, i stället för att omfattas av reseförbud, anhållas eller häktas. Om ett ovillkorligt fängelsestraff som ådömts honom eller henne redan har blivit verkställbart, får det genast verkställas.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

6 kap.

Kvarstad

2 §

Beslut om kvarstad

Innan ett åtal väcks kan en anholdningsberättigad tjänsteman yrka att egendom ska beläggas med kvarstad. Innan yrkandet framställs ska, om det inte ska anses uppenbart onödigt, åklagaren underrättas om yrkandet, och åklagaren kan överta avgörandet av frågan om huruvida yrkande ska framställas. Efter det att åtalet har väckts får ett sådant yrkande framställas av åklagaren och även av en målsägande för att säkerställa att skadestånd eller gottgörelse betalas till målsäganden själv.

4 §

Hävning av åtgärd

Den anholdningsberättigade tjänstemannen ska häva en tillfällig kvarstad före domstolsbehandling, och domstolen ska häva en kvarstad när det inte längre finns anledning att hålla säkringsåtgärden i kraft. Den anholdningsberättigade tjänstemannen ska göra framställning till domstolen om hävning av kvarstaden, om det inte längre finns förutsättningar för kvarstaden. En tillfällig kvarstad och en kvarstad förblir i kraft, även om sådan säkerhet som avses i 8 kap. 3 § i utskönningsbalken ställs för betalning av böter, skadestånd, gottgörelse eller belopp som kan komma att dömas förverkat.

Domstolen ska också häva kvarstaden om åtal inte väcks eller ett yrkande på förverkandepåföljd inte framställs inom fyra månader från det att kvarstaden meddelades. Domstolen kan förlänga denna tid med högst fyra månader åt gången, om en anholdningsberättigad tjänsteman begär detta senast två veckor innan tiden löper ut och om förutsättningarna för kvarstaden fortfarande föreligger och det inte är oskäligt att låta kvarstaden bestå med hänsyn till grunden för kvarstaden och den olägenhet som kvarstaden medför. Av särskilda skäl som hänför sig till arten och utredningen av det aktuella brottmålet kan tiden förlängas med högst ett år åt gången, eller också kan det beslutas att kvarstaden består tills vidare. Domstolen ska utan dröjsmål ta upp ett ärende som gäller förlängning av tiden och avgöra det inom den föreskrivna tiden. Den vars rättigheter, intressen eller skyldigheter saken gäller ska ges tillfälle att bli hörd i samband med att förlängningsärendet behandlas. Om personen inte kan nås, får ärendet dock avgöras utan att han eller hon hörs. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt och personen på begäran samtycker till behandlingssättet.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

5 §

Ny behandling av kvarstad

På yrkande av den vars rättigheter, intressen eller skyldigheter saken gäller ska domstolen besluta om en kvarstad ska bestå. Yrkandet ska tas upp till behandling inom en vecka från det att det inkommit till domstolen. Kvarstaden behöver dock inte tas upp till ny behandling tidigare än två månader efter den föregående behandlingen.

8 §

Beslut om kvarstad när en främmande stat har begärt rättslig hjälp

Beslut om kvarstad enligt 1 mom. fattas av tingsrätten på den ort där svaranden har egendom som kan beläggas med kvarstad eller där det annars är ändamålsenligt att behandla ärendet. När domstolen beslutar om kvarstad ska den samtidigt utsätta en giltighetstid för kvarstaden. Domstolen får förlänga den utsatta tiden, om en anhållningsberättigad tjänsteman senast en vecka innan denna tid löper ut framställer en begäran om saken. Domstolen ska utan dröjsmål ta upp ett ärende som gäller förlängning av tiden och avgöra det inom den utsatta tiden. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt och svaranden på begäran samtycker till behandlingssättet.

7 kap.

Beslag samt kopiering av handlingar

4 §

Förbud mot beslag och kopiering som gäller teleavlyssning, teleövervakning och basstationsuppgifter

Hos en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) får inte tas i beslag eller kopieras handlingar och data som innehåller uppgifter som gäller ett i 10 kap. 3 § 1 mom. i denna lag avsett meddelande som förmedlats, i 10 kap. 6 § 1 mom. avsedda förmedlingsuppgifter i anslutning till ett meddelande eller i 10 kap. 10 § 1 mom. avsedda basstationsuppgifter.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

12 §

Protokoll

En kopia av protokollet ska omedelbart sändas till den vars föremål, egendom eller handling har tagits i beslag eller kopierats samt vid behov till den hos vilken föremålet, egendomen eller handlingen har tagits i beslag. Kopia av protokollet ges inte under den tid som underrättelsen om omhändertagandet har framskjutits med stöd av 9 § 2 mom.

14 §

Hävning av beslag samt återlämnande av föremål, egendom och handlingar

Ett beslag ska hävas så snart det inte längre behövs, och föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag ska utan dröjsmål återlämnas till den som har rätt till dem, om det inte finns något hinder för återlämnandet enligt 18 eller 23 § eller enligt bestämmelser i annan lag.

Ett beslag ska också hävas, om åtal för det brott som ligger till grund för beslaget inte väcks eller ett yrkande på förverkandepåföljd inte framställs inom fyra månader från det att föremålet, egendomen eller handlingen togs i beslag. På begäran av en anhållningsberättigad tjänsteman kan domstolen förlänga tidsfristen med högst fyra månader åt gången, om förutsättningarna för beslaget fortfarande föreligger och det inte är oskäligt att låta beslaget bestå med hänsyn till grunden för beslaget och den olägenhet som beslaget medför. Av särskilda skäl som hänför sig till arten och utredningen av det aktuella brottmålet kan tiden förlängas med högst ett år åt gången, eller också kan det beslutas att beslaget består tills vidare. Det kan också bestämmas att ett beslag består tills vidare om det är förbjudet att inneha det föremål, den egendom eller den handling som beslagtagits.

En begäran enligt 2 mom. ska framställas senast två veckor innan den föreskrivna tiden löper ut. Domstolen ska utan dröjsmål ta upp ett ärende som gäller förlängning av tiden till behandling och avgöra det inom den föreskrivna tiden. Den vars rättigheter, intressen eller skyldigheter saken gäller ska ges tillfälle att bli hörd. Ärendet får dock avgöras utan att personen hörs, om han eller hon inte kan nås eller om den underrättelse om omhändertagandet som ska lämnas till honom eller henne har framskjutits med stöd av 9 § 2 mom. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt och personen på begäran samtycker till behandlingssättet.

15 §

Yrkande att domstol ska besluta om beslag eller kopiering

På yrkande av den vars rättigheter, intressen eller skyldigheter saken gäller ska domstolen besluta om ett beslag ska bestå eller om kopian av en handling ska förvaras för att användas som bevis. För att beslaget ska bestå eller kopian förvaras måste förutsättningarna för beslag eller kopiering fortfarande föreligga. Dessutom får det inte vara oskäligt att låta beslaget bestå med hänsyn till grunden för beslaget och den olägenhet som beslaget medför. Domstolen kan också på yrkande besluta att en handling ska kopieras i stället för att beslaget ska bestå.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Om ett yrkande enligt 1 mom. har framställts innan det har kunnat framställas vid den muntliga förhandling i domstolen eller i det skriftliga förfarande som gäller åtalet eller ett yrkande på förverkandepåföljd, ska yrkandet tas upp till behandling inom en vecka från det att det inkom till domstolen. I fråga om handläggningen gäller i tillämpliga delar vad som i 3 kap. 1 och 3 § föreskrivs om handläggning av häktningssyrkande. Ett beslag eller frågan om att förvara kopian av en handling behöver dock inte tas upp till ny behandling tidigare än två månader efter föregående behandling. Den vars rättigheter, intressen eller skyldigheter saken gäller ska ges tillfälle att bli hörd. Om personen inte kan nås, får ärendet dock avgöras utan att han eller hon hörs.

21 §

Beslut om beslag eller kopiering när en främmande stat har begärt rättslig hjälp

Föremål, egendom, handlingar och data kan på begäran av en utländsk myndighet tas i beslag, om de kan utgöra bevis i ett brottmål som behandlas av den utländska myndigheten eller om de har avhållits någon genom brott. En handling kan kopieras i stället för att tas i beslag, om den kan utgöra bevis i ett brottmål som behandlas av den utländska myndigheten. Föremål, egendom och handlingar kan tas i beslag, om de genom ett beslut av en utländsk domstol har förverkats med anledning av brott eller om det med fog kan antas att de med anledning av ett brott kommer att förverkas i ett mål som behandlas av en utländsk myndighet.

Den myndighet som beslutat om beslaget eller kopieringen ska inom en vecka från beslutet föra beslutet till tingsrätten på den ort där beslaget eller kopieringen har utförts. I mål och ärenden enligt lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) kan beslutet emellertid även föras till den tingsrätt där ett ärende enligt 66 § 2 mom. i den lagen handläggs, och i mål och ärenden enligt lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna (1383/2007) kan beslutet föras till den tingsrätt där ett ärende enligt 63 § 2 mom. i den lagen handläggs. Den domstol som beslutar om fastställelsen ska samtidigt utsätta en giltighetstid för beslaget. Om den myndighet som beslutat om beslaget framställer en begäran om saken inom giltighetstiden för beslaget, får domstolen förlänga tiden. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling vid sammanträde, om domstolen anser att det är lämpligt och den vars rättigheter, intressen eller skyldigheter saken gäller på begäran samtycker till behandlingssättet. Åklagaren ska vid behov underrätta den myndighet som tidigare behandlat beslagsärendet om beslutet om beslag eller kopiering.

Om föremål, egendom eller handlingar har tagits i beslag eller handlingar har kopierats för att användas som bevis i ett brottmål som behandlas av en utländsk myndighet, kan domstolen på begäran av den myndighet som beslutat om beslaget eller kopieringen besluta att det som beslagtagits eller kopiorna vid behov får överlämnas till den utländska myndighet som framställt begäran, varvid denna ska åläggas att återlämna dem när de inte längre behövs som bevis i målet. Domstolen kan dock bestämma att ett föremål, egendom, en handling eller en kopia av en handling inte behöver återlämnas om detta är klart oändamålsenligt.

I fråga om beslag enligt denna paragraf gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 1–13 §, 14 § 1 mom., 15, 17 och 22 §, 23 § 3 och 4 mom. och 25 § i detta kapitel och i 3 kap. 1 § 2 mom. samt i 5 och 6 § och i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden. Vad som i detta kapitel föreskrivs om kopior av handlingar får tillämpas, om det är möjligt enligt bestämmelserna om begäran om rättslig hjälp eller lämnande av rättslig hjälp.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

I fråga om begäranden om frysning som inkommit från en medlemsstat i Europeiska unionen och som avses i lagen om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial, i fråga om beslut om beslag som avses i lagen om genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (430/2017) samt i fråga om beslut om frysning som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande och lagen om tillämpning av förordningen om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande i Europeiska unionen iakttas de lagarna och den förordningen i stället för 1–4 mom.

23 §

Särskilda bestämmelser om återlämnande av föremål, egendom och handlingar som tagits i beslag

8 kap.

Genomsökning

14 §

Tillämpliga bestämmelser vid vissa platsgenomsökningar

18 §

Domstolsprövning av husrannsakan eller platsgenomsökning

Det som föreskrivs ovan i denna paragraf tillämpas även på platsgenomsökning som gäller platser som avses i 14 §, om genomsökningen i fråga om konsekvenserna och förfarandet har motsvarat husrannsakan.

Genomsökning av utrustning

23 §

Skyldighet för innehavare av informationssystem att lämna uppgifter och bistå vid användningen av dem

Innehavaren av ett informationssystem, den som svarar för systemet eller någon annan person är skyldig att på begäran ge förundersökningsmyndigheten lösenord och andra motsvarande upp-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

gifter som behövs för genomsökning av utrustning och att bistå vid användningen av dem. Personen i fråga ska, om han eller hon önskar det, få ett skriftligt intyg över begäran.

Den som vägrar lämna de uppgifter som avses i 1 mom. eller bistå vid användningen av dem i enlighet med det momentet kan förhöras i domstol så som föreskrivs i 7 kap. 9 § i förundersökningslagen.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller inte den som är misstänkt för brott och inte heller en person som avses i 7 kap. 3 § 1 eller 2 mom. och som har rätt eller skyldighet att vägra vittna.

29 a §

Domstolsprövning av genomsökning av utrustning

Om genomsökning av utrustning har företagits i samband med husrannsakan eller sådan platsgenomsökning som avses i 18 § 4 mom. eller om det finns anledning att anta att genomsökningen har omfattat sådan information som avses i 1 § 3 mom., ska domstolen på yrkande av innehavaren av utrustningen eller av en annan person som har rätt till utrustningen avgöra om det har funnits förutsättningar för genomsökning av utrustning eller om genomsökningen har genomförts på det sätt som krävs enligt 22 § och med iakttagande i tillämpliga delar av 5 och 6 §.

På handläggningen av yrkanden enligt 1 mom. tillämpas vad som i 18 § föreskrivs om handläggning av yrkanden som gäller husrannsakan och platsgenomsökning.

9 kap.

Tvångsmedel i samband med särskilda undersökningsmetoder

3 §

Upptagande av signalement

Av den som är misstänkt för brott får en polisman för identifiering, utredning av brott, användning av andra tvångsmedel enligt denna lag och registrering av brottslingar ta finger-, hand- och fotavtryck, handstils-, röst- och luktprov samt ansiktsbilder och fotografier och ta upp kännemärken (*signalement*).

Betänkande LaUB 30/2022 rd

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

3 §

Teleavlyssning och dess förutsättningar

Med *teleavlyssning* avses att ett meddelande som tas emot av eller sänds från en viss teleadress eller teleterminalutrustning och som förmedlas i ett i 3 § 43 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsett allmänt kommunikationsnät eller i ett därtill anslutet kommunikationsnät avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt för utredning av innehållet i meddelandet och av de förmedlingsuppgifter i anslutning till det som avses i 6 § i detta kapitel. Teleavlyssning får riktas endast mot meddelanden från eller meddelanden avsedda för en person som är misstänkt för brott.

Förundersökningsmyndigheten kan ges tillstånd att rikta teleavlyssning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som en misstänkt innehar eller annars kan antas använda, om den misstänkte är skäligen misstänkt för

1) folkmord, förberedelse till folkmord, brott mot mänskligheten, grovt brott mot mänskligheten, aggressionsbrott, förberedelse till aggressionsbrott, krigsförbrytelse, grov krigsförbrytelse, tortyr, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen eller brott mot förbudet mot infanteriminor,

2) äventyrande av Finlands suveränitet, krigsanstiftan, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet eller olovlig underrättelseverksamhet,

3) högförräderi, grovt högförräderi eller förberedelse till högförräderi,

4) grov spridning av bild som på ett sexuellt sätt visar barn,

5) våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn eller sexuellt utnyttjande av barn,

6) dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel eller i 21 kap. 6 a § i strafflagen avsedd förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa enligt 1, 2 eller 3 § i det kapitlet,

7) grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande, människohandel, grov människohandel, tagande av gisslan eller förberedelse till tagande av gisslan,

8) grovt rån, förberedelse till grovt rån eller grov utpressning,

9) grovt häleri, yrkesmässigt häleri eller grov penningtvätt,

10) sabotage, trafiksabotage, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott eller kapning,

11) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 § 1 mom. 2–8 punkten eller 2 mom. i strafflagen, brott avseende radiologiska vapen som begåtts i terroristiskt syfte, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet, meddelande av utbildning för ett terroristbrott, deltagande i utbildning för ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, rekrytering för ett terroristbrott, finansiering av ett terroristbrott, finansiering av en terrorist, finansiering av terroristgrupp, eller resa i syfte att begå ett terroristbrott om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff,

12) grov skadegörelse eller grov dataskadegörelse,

13) grovt bedrägeri eller grovt ocker,

Betänkande LaUB 30/2022 rd

- 14) grov penningförfalskning,
 - 15) grovt störande av post- och teletrafik eller grov systemstörning,
 - 16) grovt skjutvapenbrott,
 - 17) grov miljöförstöring, eller
 - 18) grovt narkotikabrott.
-

4 §

Inhämtande av information i stället för teleavlyssning

Om det är sannolikt att i 3 § avsedda meddelanden och tillhörande förmedlingsuppgifter inte längre är tillgängliga genom teleavlyssning, kan förundersökningsmyndigheten trots förbudet enligt 7 kap. 4 § beviljas tillstånd att under de förutsättningar som anges i 3 § i detta kapitel beslagta eller kopiera dem hos en kommunikationsförmedlare.

5 §

Beslut om teleavlyssning och annat motsvarande inhämtande av information

Beslut om teleavlyssning och om inhämtande av information enligt 4 § ska fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Tillstånd till teleavlyssning och till inhämtande av information enligt 4 § 2 mom. kan ges för högst en månad åt gången räknat från den dag då tillstånd ges.

I ett yrkande och i ett beslut om teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning ska följande nämnas:

- 1) det misstänkta brottet och brottstidpunkten,
- 2) den misstänkte eller, om den misstänkte inte är känd, den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
- 3) de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för teleavlyssningen eller för inhämtandet av information i stället för teleavlyssning grundar sig på,
- 4) giltighetstiden med angivande av klockslag för tillståndet till teleavlyssning eller inhämtande av information enligt 4 § 2 mom.,
- 5) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning,
- 6) eventuella begränsningar och villkor för teleavlyssningen eller inhämtandet av information i stället för teleavlyssning.

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där den misstänkte inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

6 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses att förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation inhämtas om ett meddelande som har sänts från eller tagits emot av en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett kommunikationsnät som avses i 3 § i detta kapitel samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *förmedlingsuppgifter* avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan förknippas med en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

7 §

Teleövervakning med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning

Om förundersökningen gäller ett brott som har medfört en persons död, kräver teleövervakningen mot en teleadress eller teleterminalutrustning som denne innehaft inte samtycke av personens rättsinnehavare.

Om förundersökningen gäller ett brott som avses i 6 § 2 mom. och en persons hälsotillstånd har försämrats så att personen är uppenbart oförmögen att ge sitt samtycke enligt 1 mom., får förundersökningsmyndigheten utan personens samtycke rikta teleövervakning mot en teleadress eller teleterminalutrustning som personen innehar. En förutsättning är dessutom att detta ska anses nödvändigt med beaktande av sakens brådskande natur och övriga omständigheter som inverkar på saken.

9 §

Beslut om teleövervakning och om inhämtande av lägesuppgifter

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman ska domstolen besluta om teleövervakning enligt 6 §, 7 § 1 mom. 1 och 4–6 punkten och 7 § 2 och 3 mom. samt om inhämtande av lägesuppgifter enligt 8 §. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning och inhämtande av lägesuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att tvångsmedlet började användas.

En anhållningsberättigad tjänsteman ska besluta om teleövervakning som avses i 7 § 1 mom. 2 och 3 punkten.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången räknat från den dag då tillståndet gavs eller beslutet fattades. Tillståndet eller beslutet får även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod får vara längre än en månad.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det misstänkta brottet och brottstidpunkten,
- 2) den misstänkte eller, om den misstänkte inte är känd, den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
- 3) de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,
- 4) den misstänktes, en målsägandes, ett vittnes eller någon annan persons samtycke, om detta är ett villkor för teleövervakningen,
- 5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,
- 7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där den misstänkte inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

14 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande av information* avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla det uppdrag som en polisman, en tullman inom Tullens brottsbekämpning eller en gränsbevakningsman ska utföra.

Polisen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

- 1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) utnyttjande av en person som är föremål för sexhandel, eller koppleri,
- 3) narkotikabrott,
- 4) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, eller, om gärningen är så allvarlig att den förutsätter fängelsestraff, deltagande i utbildning för ett terroristbrott eller resa i syfte att begå ett terroristbrott,
- 5) grovt tullredovisningsbrott,
- 6) stöld eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet,
- 7) förberedelse till tagande av gisslan, eller
- 8) förberedelse till grovt rån.

Tullen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

- 1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott,
- 3) smuggling, eller
- 4) grovt tullredovisningsbrott.

Polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet får rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en misstänkt, om personen är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det före-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

skrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. ~~eller om det är fråga om ett brott som avses i 17 kap. 19 § i strafflagen.~~

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

15 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för en polisinrättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om förtäckt inhämtande av information i syfte att utreda ett tullbrott fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Om det är fråga om utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, tillämpas på beslut om datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information vad som föreskrivs i 59 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

16 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Förundersökningsmyndigheten får rikta teknisk avlyssning mot en person som är misstänkt för brott och befinner sig utanför ett utrymme som används för stadigvarande boende och mot en misstänkt som befinner sig i en myndighetslokal och som berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen kan utföras så att den riktas mot ett utrymme eller någon annan plats som den misstänkte sannolikt kan antas befinna sig i eller på eller besöka. Förundersökningsmyndigheten får rikta sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning mot anordningen oberoende av på vilken plats den finns.

23 §

Teknisk observation av utrustning samt dess förutsättningar

Teknisk observation av utrustning får inte riktas mot sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel som gäller teleavlyssning, teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

25 §

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

För inhämtande av de uppgifter som avses i 1 mom. får förundersökningsmyndigheten bara använda sådana tekniska anordningar som endast kan användas för att identifiera teleadresser och teleterminalutrustningar. Transport- och kommunikationsverket ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller kraven enligt detta moment och att anordningarna inte ~~den tekniska anordning som avses i 1 mom.~~ på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnätets anordningar eller tjänster.

27 §

Täckoperationer och förutsättningar för sådana

Polisen får rikta en täckoperation mot en person som är misstänkt för brott, om personen är skälig misstänkt för något annat i 3 § avsett brott än grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt tullredovisningsbrott, eller om personen är skälig misstänkt för ett brott som avses i 20 kap. 19 § i strafflagen. En förutsättning för en täckoperation i fråga om andra brott än dråp, mord och dråp under förmildrande omständigheter är dessutom att inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas.

28 §

Brottsförbud

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får en polisman som företar en täckoperation begå en ordningsförseelse eller något annat jämförbart brott, för vilket det föreskrivna straffet är ordningsbot, eller en trafikförseelse, om gärningen är nödvändig för att syftet med täckoperationen ska nås eller för att inhämtandet av information inte ska avslöjas.

29 §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i kontrollerade leveranser

Trots vad som föreskrivs i 28 § 1 mom. får en polisman som företar en täckoperation under sitt deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet skaffa lokaler eller fordon eller andra sådana hjälpmedel, transportera personer, föremål eller ämnen, sköta ekonomiska ange-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

lägenheter eller bistå den kriminella sammanslutningen på andra med dessa jämförbara sätt, om det på synnerligen giltiga skäl kan antas att

- 1) åtgärden genomförs också utan polismannens medverkan,
 - 2) polismannens verksamhet inte äventyrar eller skadar någons liv, hälsa eller frihet eller orsakar betydande fara för eller skada på egendom, och
 - 3) biståndet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med täckoperationen.
-

31 §

Beslut om en täckoperation

Beslut om en täckoperation ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen. Chefen för central-kriminalpolisen, chefen för polisinsättningen eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information ska besluta om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät.

35 §

Beslut om bevisprovokation genom köp

Beslut om bevisprovokation genom köp ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen. Beslut om bevisprovokation genom köp som gäller säljanbud uteslutande till allmänheten får fattas också av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

38 §

Säkerheten för en polisman vid förtäckt inhämtande av information, en täckoperation och vid bevisprovokation genom köp

Om det är fråga om datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, tillämpas på säkerheten för en gränsbevakningsman vid datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information vad som föreskrivs i 60 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

39 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för utredning av ett brott av personer som inte hör till polisen eller till någon annan myndighet (informationskälla).

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för en polisinrättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda ett tullbrott som Tullen undersöker fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

42 §

Beslut om kontrollerade leveranser

Beslut om kontrollerade leveranser som utförs av polisen ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för en polisinrättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Det föreskrivs särskilt om beslutsfattandet om andra myndigheters kontrollerade leveranser.

43 §

Förfarandet i domstol

Om den misstänkte i enlighet med 5 § 3 mom. 2 punkten eller 9 § 4 mom. 2 punkten inte är känd och domstolen har beviljat tillstånd till teleavlyssning eller teleövervakning, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den tjänsteman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tjänsteman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller samma misstanke om brott. Ärendet kan behandlas utan att tjänstemannen är närvarande också om användningen av tvångsmedlet redan har avslutats.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

48 §

Beslut om skyddande

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 47 § 2 mom. ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen. Om det är fråga om förhindrande av ett tullbrott som Tullen undersöker, ska beslutet fattas av Tullens brottsbekämpningschef. Om det är fråga om förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, ska beslutet fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid stationen för Gränsbevakningsväsendet.

— — — — —

52 §

Förbud mot avlyssning och observation

Teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk observation av utrustning får inte riktas mot meddelanden mellan

1) en misstänkt och hans eller hennes rättsliga biträde som avses i 17 kap. 13 § 1 eller 3 mom. i rättegångsbalken eller tolk som avses i 1 mom. i den paragrafen, eller den som till det rättsliga biträdet står i sådant förhållande som avses i 22 § 2 mom. i det kapitlet,

2) en misstänkt och en i 17 kap. 16 i rättegångsbalken avsedd präst eller någon annan person i motsvarande ställning, eller

3) en misstänkt som berövats sin frihet på grund av brott och en läkare, en sjukskötare, en psykolog eller en socialarbetare.

Om inte utredningen gäller ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år, får teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk observation av utrustning inte heller riktas mot meddelanden mellan

1) en misstänkt och dennes närstående som avses i 17 kap. 17 § 1 mom. i rättegångsbalken,

2) en misstänkt och en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som avses i 17 kap. 14 § 1 mom. i rättegångsbalken, eller den som till läkaren eller den yrkesutbildade personen står i sådant förhållande som avses i 22 § 2 mom. i det kapitlet, eller

3) en misstänkt och en sådan upphovsman till eller utgivare av ett meddelande som gjorts tillgängligt för allmänheten eller utövare av programverksamhet som avses i 17 kap. 20 § 1 mom. i rättegångsbalken eller den som till upphovsmannen, utgivaren eller utövaren står i sådant förhållande som avses i 22 § 2 mom. i det kapitlet.

Om det under teleavlyssningen, inhämtandet av information i stället för teleavlyssning, den tekniska avlyssningen, den optiska observationen eller den tekniska observationen av utrustning eller vid något annat tillfälle framkommer att det är fråga om ett meddelande som inte får avlyssnas eller observeras, ska åtgärden avbrytas och de upptagningar som fåtts genom den och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den genast utplånas.

De förbud mot avlyssning och observation som avses i denna paragraf gäller dock inte sådana fall där en person som avses i 1 eller 2 mom. är misstänkt för samma brott som den misstänkte eller ett brott som direkt anknyter till det brottet och det också i fråga om denne har fattats beslut om

Betänkande LaUB 30/2022 rd

teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teknisk avlyssning, optisk observation eller teknisk observation av utrustning.

56 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får också användas, om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet och om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år eller det är fråga om något av följande brott:

- 1) givande av muta,
 - 2) deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet,
 - 3) misshandel, dödsvållande, grovt vållande av personskada, deltagande i slagsmål, framkallande av fara eller utsättande,
 - 4) grovt hemfridsbrott,
 - 5) frihetsberövande, bortförande av barn, olaga hot eller olaga tvång,
 - 6) givande av muta i näringsverksamhet eller tagande av muta i näringsverksamhet,
 - 7) utpressning,
 - 8) förberedelse till allmänfarligt brott,
 - 9) tagande av muta, brott mot tjänsthemlighet eller missbruk av tjänsteställning, eller
 - 10) narkotikabrott.
-

57 §

Utplåning av information

Överskottsinformationen ska utplånas efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller avskrivits. Informationen får dock bevaras och lagras i enlighet med lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019) eller lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019), om informationen gäller ett brott som avses i 56 § 1 eller 2 mom. i detta kapitel eller om den behövs för att förhindra ett brott som avses i 15 kap. 10 § i strafflagen. Information som inte ska utplånas ska bevaras i fem år efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller avskrivits.

Om det är fråga om överskottsinformation som inte har samband med ett brott eller vars innehåll inte kan utrönas får informationen dock, med samtycke av den misstänkte, utplånas redan före den tidpunkt som avses i 1 mom.

Basstationsuppgifter som avses i 10 § ska utplånas när målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller avskrivits.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

58 §

Avbrytande av teleavlyssning, teleövervakning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framgår att teleavlyssningen eller teleövervakningen riktas mot något annat än i tillståndet avsett meddelande från eller till den som är misstänkt för brott eller att den brottsmisstänkte som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska användningen av tvångsmedlet till denna del avbrytas så snart som möjligt. De upptagningar som har fåtts genom avlyssningen, de uppgifter som har fåtts genom teleövervakningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom användningen av sådana tvångsmedel ska genast utplånas.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och skyldigheten att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett förtroligt meddelande som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel som gäller teleavlyssning, teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning eller det framgår att den misstänkte inte använder den anordning som är föremål för observationen.

60 §

Underrättelse om användning av hemligt tvångsmedel

En misstänkt som varit föremål för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av lägesuppgifter för att nå misstänkta, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen när ärendet har förts till åklagaren för prövning eller förundersökningen annars har avslutats eller avbrutits. Den misstänkte ska dock underrättas om ett tvångsmedel senast ett år efter det att användningen av det har avslutats. I en underrättelse om teleavlyssning eller teleövervakning som riktats mot en misstänkt ska de teleadresser eller den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.

— — — — —

63 § (Ny)

Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda och tillträde till vissa utrymmen

En kommunikationsförmedlare ska utan ogrundat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleavlyssning och teleövervakning och tillhandahålla förundersökningsmyndigheten de uppgifter och redskap samt den personal som behövs för utförande av teleavlyssningen. Det samma gäller de situationer där förundersökningsmyndigheten genomför teleavlyssning eller teleövervakning med hjälp av en teknisk anordning. Kommunikationsförmedlaren ska dessutom ge undersökningsledaren sådana uppgifter som företaget har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Förundersökningsmyndigheten, den som utför åtgärden och den biträdande personalen har rätt att för att göra de kopplingar som behövs för teleavlyssning få tillträde också till andra utrymmen än de som är i kommunikationsförmedlarens besittning, dock inte till utrymmen som används för

Betänkande LaUB 30/2022 rd

stadigvarande boende. En anhållningsberättigad tjänsteman beslutar om åtgärden. Det föreskrivs särskilt om husrannsakan.

65 §

Tillsyn över användningen av hemliga tvångsmedel

Användningen av hemliga tvångsmedel vid polisen ska övervakas av cheferna för de enheter som använder sådana tvångsmedel samt av Polisstyrelsen när det är fråga om enheter som är underställda Polisstyrelsen. Användningen av hemliga tvångsmedel inom Tullens brottsbekämpning ska övervakas av Tullen och cheferna för de enheter som använder sådana tvångsmedel. Användningen av hemliga tvångsmedel inom Gränsbevakningsväsendet ska övervakas av staben för Gränsbevakningsväsendet och de förvaltningsenheter inom Gränsbevakningsväsendet som använder hemliga tvångsmedel.

— — — — —

11 kap.

Särskilda bestämmelser

1 b §

Användning av tvångsmedel med anledning av misstanke om brottslig gärning

Med anledning av en i 3 kap. 5 § i förundersökningslagen avsedd brottslig gärning som någon misstänks ha gjort sig skyldig till innan han eller hon fyllt 15 år får den som misstänks för den brottsliga gärningen gripas eller får tvångsmedel enligt 4 eller 6–10 kap. i denna lag användas, om förutsättningarna för användning av tvångsmedlen uppfylls.

2 a §

Förundersökningsmyndighetens skyldighet att underrätta åklagaren om användning av tvångsmedel

Utöver vad som annanstans i denna lag föreskrivs om saken ska förundersökningsmyndigheten i enlighet med vad sakens natur och det aktuella tvångsmedlet kräver vid behov underrätta åklagaren om användningen av tvångsmedel.

4 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om

— — — — —

Betänkande LaUB 30/2022 rd

8) innehållet i ett i 2 kap. 12 i § 2 mom. avsett meddelande till åklagaren om de uppgifter om avtjänande av häktningssarrest som behövs vid domstolsbehandlingen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

2.

Lag

om ändring av förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i förundersökningslagen (805/2011) 3 kap. 8 § 2 mom., 4 kap. 8 §, 16 § 1 mom. och 18 § 9 punkten, 5 kap. 1 § 1 mom. samt 9 kap. 4 § 4 mom. 2 och 3 punkten,

av dem 4 kap. 8 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1148/2019, 4 kap. 16 § 1 mom. sådant det lyder i lag 322/2019, 4 kap. 18 § 9 punkten sådan den lyder i lag 10/2016, 5 kap. 1 § 1 mom. sådant det lyder i lag 988/2016 samt 9 kap. 4 § 4 mom. 2 och 3 punkten sådana de lyder i lag 724/2022, samt

fogas till 2 kap. 4 §, sådan den lyder i lag 988/2016, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., och till 4 kap. 18 §, sådan den lyder i lag 10/2016, en ny 10 punkt som följer:

Betänkande LaUB 30/2022 rd

2 kap.

Vilka som deltar i förundersökning

4 §

Särskilda undersökningsarrangemang

Åklagaren leder förundersökningen av brott som någon som är anställd hos polisen misstänks ha begått ~~ha gjort sig skyldig till brott~~ vid dödsfall som anmälts till åklagaren med stöd av 7 § 3 mom. i lagen om utredande av dödsorsak (459/1973).

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

8 §

Brott som har begåtts utomlands

När en målsägande anmäler ett brott som har begåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen till förundersökningsmyndigheten, ska målsägandens anmälan och yrkanden utan dröjsmål sändas till den behöriga myndigheten i den medlemsstat där brottet begicks, om inte förundersökningsmyndigheten undersöker brottet enligt 1 mom. För att målsägandens anmälan och yrkanden ska sändas förutsätts det dessutom att målsäganden inte har kunnat göra anmälan och framställa sina yrkanden i den stat där gärningen begicks eller att han eller hon i fråga om ett allvarligt brott inte har velat förfara så.

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

8 §

Förordnande av intressebevakare för barn till ställföreträdare för vårdnadshavaren eller någon annan företrädare för barnet

När det gäller en part eller någon annan som ska förhöras och som inte har fyllt 18 år ska domstolen förordna en intressebevakare för förundersökningen som i stället för vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare bevakar barnets intresse i ärendet, om det

Betänkande LaUB 30/2022 rd

finns grundad anledning att anta att vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare inte opartiskt kan bevaka barnets intresse i ärendet och om det inte är klart onödigt att förordna en intressebevakare. Undersökningsledaren ska vid behov hos domstolen ansöka om att en intressebevakare ska förordnas. Ansökan kan också göras av åklagaren, välfärdsområdet eller den förmyndarmyndighet som avses i 84 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). Ett intressebevakarförordnande gäller tills handläggningen av det brottmål upphör i fråga om vars förundersökning förordnandet har getts.

De kostnader som uppstår vid förordnandet av intressebevakare samt intressebevakarens arvode och kostnader ersätts av statens medel. I fråga om intressebevakning iakttas i övrigt lagen om förmyndarverksamhet i tillämpliga delar. Bestämmelser om meddelande av interimistiskt förordnande finns i 79 § i lagen om förmyndarverksamhet.

16 §

Underrättelse om den misstänktes rättigheter

När en person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska personen utan dröjsmål och senast innan han eller hon hörs underrättas om

- 1) sin rätt att anlita ett biträde som han eller hon själv väljer,
 - 2) sin rätt att under de förutsättningar som anges i 2 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål få en försvarare,
 - 3) sin rätt att under de förutsättningar som anges i rättshjälpslagen (257/2002) få kostnadsfri rättshjälp och kostnadsfritt biträde,
 - 4) sin rätt att få information om det brott som han eller hon är misstänkt för och om ändringar som gäller brottsmisstanken,
 - 5) sin rätt till tolkning samt översättning av väsentliga handlingar så som föreskrivs i 13 §, i 2 kap. 16 § och 3 kap. 21 § i tvångsmedelslagen samt i 6 a kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål,
 - 6) sin rätt att tala och att också annars låta bli att medverka till utredningen av sitt brott,
 - 7) möjligheten till medling under de förutsättningar som anges i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005).
-

18 §

Underrättelse om målsägandens rättigheter

Förundersökningsmyndigheten ska utan ogrundat dröjsmål, i den omfattning det är behövligt i synnerhet med beaktande av omständigheter som hänför sig till målsägandens person och brottets natur, underrätta en målsägande om

- 9) rätten att få information om handläggningen av ärendet, om tiden och platsen för domstols-handläggningen och om domen i ett brottmål,
- 10) möjligheten till medling under de förutsättningar som anges i lagen om medling vid brott och i vissa tvister.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

5 kap.

Förundersökningssamarbete mellan förundersökningsmyndigheter och åklagare

1 §

Underrättelse till åklagaren

Förundersökningsmyndigheten ska genast underrätta åklagaren om ett ärende där den som är misstänkt för brott är en polisman, om inte ärendet behandlas i ett förfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot. Åklagaren ska underrättas, om en person har avlidit eller allvarligt skadats i en situation där en polisman har använt maktmedel. Åklagaren ska dessutom underrättas om ett brott som har kommit för undersökning, när förundersökningsmyndigheterna och åklagarmyndigheterna tillsammans utifrån sina befogenheter har beslutat att brottet ska omfattas av underrättelseskyldigheten eller om åklagaren har begärt underrättelse om brottet.

— — — — —

9 kap.

Förundersökningsmaterial

4 §

Inspelning av förhör för att användas som bevis

— — — — —

Vad som föreskrivs ovan i denna paragraf om förhör och inspelning av förhör ska också tillämpas på

— — — — —

2) en målsägande i åldern 15–17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1–5 eller 8–16 § i strafflagen eller i människohandel eller grov människohandel som avses i 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen när målsäganden inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

3) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1–5 eller 8–16 § i strafflagen eller i människohandel eller grov människohandel som avses i 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

— — — — —

3.

Lag

om ändring av 17 kap. 12 och 24 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 17 kap. 12 § 3 mom. och 24 § 3 mom. 3 och 4 punkten, sådana de lyder, 17 kap. 12 § 3 mom. i lag 43/2019 samt 17 kap. 24 § 3 mom. 3 och 4 punkten i lag 731/2022, som följer:

17 kap.

Om bevisning

12 §

En person som avses i 23 § 1 mom. i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019) samt en anställd vid polisen eller vid någon annan myndighet som sköter brottsbekämpning är skyldig att vägra vittna om uppgifter som avses i 7 kap. 1 § 1 mom. i polislagen. En åklagare samt en anställd vid polisen eller vid någon annan myndighet som sköter brottsbekämpning har rätt att vägra vittna om uppgifter som avses i 7 kap. 3 § 1 mom. i polislagen. En tjänsteman vid Brottspåföljdsmyndigheten har rätt att vägra vittna om uppgifter som avses i 19 kap. 10 § 1 mom. i fängelselagen (767/2005). Domstolen får dock ålägga personen att vittna, om

1) åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år,

2) en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller att annars på behörigt sätt bevaka sin rätt under rättegången skulle kränkas om uppgifterna inte lämnades, och

3) röjandet av den persons identitet som lämnat ut konfidentiell information eller tips eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation uppenbart inte skulle allvarligt äventyra säkerheten för denna person eller en närstående till honom eller henne.

24 §

När det gäller följande personer får förhör som vid förundersökningen har videobandats eller lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning dock återopas som bevis, om den åtalade har getts behörig möjlighet att ställa frågor till den förhörde:

3) en målsägande i åldern 15–17 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1–5 eller 8–16 § i strafflagen eller i människohandel eller grov människohandel som avses i 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen, när målsäganden inte vill infinna sig för att höras vid rättegången,

Betänkande LaUB 30/2022 rd

4) en målsägande som fyllt 18 år i ett sexualbrott som avses i 20 kap. 1–5 eller 8–16 § i strafflagen eller i människohandel eller grov människohandel som avses i 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen, när hörande under rättegången skulle äventyra målsägandens hälsa eller orsaka motsvarande betydande skada.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 9 kap. 2 och 5 § i häktningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i häktningslagen (768/2005) 9 kap. 2 och 5 §, sådana de lyder i lag 394/2015,
som följer:

9 kap.

Besök och andra kontakter utom fängelset

2 §

Oövervakade besök

Tillstånd för besök utan övervakning kan beviljas då det är fråga om besök av en nära anhörig till en häktad, någon annan närstående samt, om det finns skäl till det, även av någon annan person som är viktig för den häktade, om det är motiverat för bevarandet av den häktades kontakter eller av någon annan motsvarande orsak, om inte den häktades rätt till besök har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen. För att tillstånd till ett sådant besök ska beviljas förutsätts det att besöket inte äventyrar syftet med häktningen eller säkerheten eller ordningen i fängelset eller den häktades eller någon annans säkerhet och att besöket inte stör verksamheten i fängelset.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

5 §

Övervakade besök häktade och fångar emellan

En häktad kan beviljas tillstånd till ett övervakat besök av en annan häktad eller fånge som placerats i samma fängelse, om det är fråga om en nära anhörig till den häktade, någon annan närstående eller någon annan person som är viktig för den häktade och besöket är motiverat för bevarandet av den häktades kontakter eller av något annat viktigt skäl och den häktades rätt till besök inte har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen. En förutsättning för att tillstånd till ett sådant besök ska beviljas är att besöket inte äventyrar syftet med häktningen eller ordningen eller säkerheten i fängelset eller den häktades eller någon annans säkerhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

5.

Lag

om ändring av 7 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) 7 kap. 2 § 1 mom.
som följer:

7 kap.

Besök och andra kontakter utanför förvaringslokalen

2 §

Oövervakade besök

Besök av nära anhöriga till frihetsberövade, andra närstående och ombud som avses i 6 kap. 4 § samt, om det finns skäl för det, även av andra kan tillåtas utan övervakning (oövervakat besök), om inte den frihetsberövades rätt till besök har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelsla-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

gen, om det är motiverat med hänsyn till bevarandet av den frihetsberövades kontakter, skötseln av rättsliga angelägenheter eller av någon annan motsvarande orsak och om besöket inte stör ordningen eller verksamheten i förvaringslokalen eller äventyrar syftet med den frihetsberövande åtgärden. För besök av andra än en tillsynsmyndighet som avses i 6 kap. 3 § och ett ombud som avses i 6 kap. 4 § kan det ställas som villkor att den frihetsberövade samtycker till kontroll av drogpåverkan enligt 9 kap. 6 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

6.

Lag

om ändring av lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) 5 § 2 mom., 6 § 1 mom. 1 punkten, 12 § 2 mom. 3 punkten, 16 § 4 mom. och 24 § 2 mom. 1 punkten, av dem 5 § 2 mom., 12 § 2 mom. 3 punkten och 16 § 4 mom. sådana de lyder i lag 588/2019, som följer:

5 §

Tidpunkten för när de grundläggande uppgifterna om en rättegång blir offentliga

I ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011), 5 kap. i polislagen (872/2011), 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) och 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018), som gäller framskjutande av en underrättelse om omhändertagande enligt 7 kap. 9 § 2 mom. i tvångsmedelslagen, som gäller i 14 § 2 mom. i det kapitlet avsedd förlängning av tidsfristen i situationer som avses i 9 § 2 mom. i det kapitlet, som gäller särskild husrannsakan enligt 8 kap. 1 § 3 mom. i tvångsmedelslagen eller som gäller en metod för underrättelseinhämtning en-

Betänkande LaUB 30/2022 rd

ligt 5 a kap. i polislagen, lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik (582/2019) eller lagen om militär underrättelseverksamhet (590/2019), och i vilket den som är föremål för underrättelse om omhändertagande, beslag, en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet, blir de grundläggande uppgifterna, till den del de gäller annat än särskild husrannsakan, offentliga först när den som misstänks för brott eller är föremål för en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning senast ska underrättas om att sådana metoder använts. De grundläggande uppgifterna blir, till den del de gäller särskild husrannsakan, offentliga när särskild husrannsakan har företagits. Om den som misstänks för brott eller som är föremål för en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning underrättas om användningen av en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning senare därför att hans eller hennes identitet inte har varit känd, blir de grundläggande uppgifterna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen. Domstolen får besluta att de grundläggande uppgifterna ska bli offentliga tidigare.

6 §

Sekretess för uppgifter om identitet

Domstolen kan förordna om hemlighållande av

1) målsägandens identitet i brottmål som gäller omständigheter av synnerligen känslig natur i målsägandens privatliv, eller i ett ansökningsärende som hänför sig till ett sådant brottmål, eller

12 §

En parts rätt att ta del av en handling

En parts rätt enligt 1 mom. gäller inte

3) ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen, 5 kap. i polislagen, 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen eller 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller framskjutande av en underrättelse om omhändertagande enligt 7 kap. 9 § 2 mom. i tvångsmedelslagen, som gäller i 14 § 2 mom. i det kapitlet avsedd förlängning av tidsfristen i situationer som avses i 9 § 2 mom. i det kapitlet, som gäller särskild husrannsakan enligt 8 kap. 1 § 3 mom. i tvångsmedelslagen eller som gäller en metod för underrättelseinhämtning enligt 5 a kap. i polislagen, lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik eller lagen om militär underrättelseverksamhet, och i vilket den som är föremål för underrättelse om omhändertagande, beslag, en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet,

Betänkande LaUB 30/2022 rd

16 §

Offentligheten i tvångsmedelsärenden

Ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen, 5 kap. i polislagen, 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen eller 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller framskjutande av en underrättelse om omhändertagande enligt 7 kap. 9 § 2 mom. i tvångsmedelslagen, som gäller i 14 § 2 mom. i det kapitlet avsedd förlängning av tidsfristen i situationer som avses i 9 § 2 mom. i det kapitlet, som gäller särskild husrannsakan enligt 8 kap. 1 § 3 mom. i tvångsmedelslagen eller som gäller en metod för underrättelseinhämtning enligt 5 a kap. i polislagen, lagen om civil underrättelseinhämtning avseende datatrafik eller lagen om militär underrättelseverksamhet, och i vilket den som är föremål för underrättelse om omhändertagande, beslag, en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet, handläggs och avgörandet avkunnas utan att allmänheten är närvarande. Den rättegångshandling som innehåller avgörandet samt övriga rättegångshandlingar i ärendet blir, till den del de gäller annat än särskild husrannsakan, offentliga när den som misstänks för brott eller är föremål för omhändertagande, beslag, en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning senast ska underrättas om omhändertagandet eller om att beslag, en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning har använts. Den rättegångshandling som innehåller avgörandet samt övriga rättegångshandlingar i ärendet blir, till den del de gäller särskild husrannsakan, offentliga när särskild husrannsakan har företagits. Om den som misstänks för brott eller som är föremål för åtgärden underrättas om omhändertagandet eller om användningen av beslag, en metod för inhämtande av information eller en metod för underrättelseinhämtning senare när hans eller hennes identitet är utredd, blir rättegångshandlingarna offentliga när domstolen informeras om underrättelsen. Domstolen får av särskilda skäl besluta att en rättegångshandling ska bli offentlig tidigare.

24 §

Förordnande om sekretess för ett avgörande

Domslutet och de tillämpade lagrummen är dock också i ett sådant fall offentliga. Om inte parten i fråga begär något annat, kan domstolen dock meddela ett sekretessförordnande i fråga om

1) målsägandens identitet i ett brottmål som gäller omständigheter av synnerligen känslig natur i målsägandens privatliv, eller i ett ansökningsärende som hänför sig till ett sådant brottmål, eller

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

7.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) 16 § 2 mom., sådant det lyder i lag 827/2011,
som följer:

16 §

Gripande

En polisman får gripa den som begärs utlämnad med stöd av denna lag även utan något beslut om att personen i fråga ska tas i förvar, om verkställigheten av en framställning om gripande och utlämning annars kan äventyras. I fråga om gripande och begränsning av den gripnes kontakter gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om detta i tvångsmedelslagen (806/2011).

Denna lag träder i kraft den 20 .
På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

8.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna (1383/2007) 13 § 2 mom., sådant det lyder i lag 828/2011, som följer:

13 §

Gripande

En polisman får gripa den som begärs utlämnad med stöd av denna lag även utan något beslut om att personen i fråga ska tas i förvar, om verkställigheten av en framställning om gripande och utlämning annars kan äventyras. I fråga om gripande och begränsning av den gripnes kontakter gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om detta i tvångsmedelslagen (806/2011).

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

9.

Lag

om ändring av 3 kap. 19 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) 3 kap. 19 § 2 mom. som följer:

Betänkande LaUB 30/2022 rd

3 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

19 §

Teknisk observation av utrustning och dess förutsättningar

Teknisk observation av utrustning får inte riktas mot sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel eller i annan lag som gäller teleavlyssning, teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning.

Denna lag träder i kraft den 20 .
På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

10.

Lag

om ändring av 31 och 58 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 31 § 2 mom. och 58 § 3 mom. som följer:

31 §

Teknisk observation av utrustning och förutsättningarna för sådan observation

Teknisk observation av utrustning får inte riktas mot sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i annan lag som gäller teleavlyssning, teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

58 §

Användning av hemliga tvångsmedel

Gränsbevakningsväsendet har rätt att använda

1) teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning och annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel,

2) teleövervakning endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel, av grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov förfalskning, grovt jaktbrott eller grovt döljande av olagligt byte,

3) teknisk spårning av en person endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel eller av grovt jaktbrott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

11.

Lag

om ändring av lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet (620/2012) 4, 5, 10 och 14 §, av dem 4 och 14 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 42/2019, som följer:

Betänkande LaUB 30/2022 rd

4 §

Myndigheter som beslutar om erkännande och anpassning

Beslut om erkännande av ett beslut om övervakningsåtgärder fattas av

- 1) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Helsingfors tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Helsingfors hovrätts domkrets,
- 2) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Norra Savolax tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Östra Finlands hovrätts domkrets,
- 3) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Uleåborgs tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Rovaniemi hovrätts domkrets,
- 4) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Birkalands tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Åbo eller Vasa hovrätts domkrets.

Vilken som helst i 1 mom. avsedd åklagare får besluta om erkännande av ett beslut om övervakningsåtgärder oberoende av inom vilken hovrätts domkrets övervakningen är avsedd att ordnas, om detta kan anses ändamålsenligt med hänsyn till verkställigheten av beslutet om övervakningsåtgärder eller av andra särskilda skäl.

Beslut om erkännande av ett beslut om förstärkt reseförbud som avses i 5 kap. 1 a § i tvångsmedelslagen (806/2011) fattas dock på framställning av en åklagare som avses i 1 eller 2 mom. av den i 1 mom. avsedda tingsrätt inom vars domkrets den distriktsåklagare eller specialiståklagare är verksam som med stöd av 1 mom. skulle fatta beslut om erkännande av ett annat beslut om övervakningsåtgärder.

Den myndighet som beslutar om erkännande är också behörig att besluta om anpassning av övervakningsåtgärderna.

Den myndighet som beslutar om erkännande får fatta ett beslut som avses i denna paragraf efter att ha förhandlat om saken med den polisinrättning inom vars verksamhetsområde övervakningen är avsedd att ordnas. I sådana i 3 mom. avsedda fall som gäller förstärkt reseförbud får tingsrätten fatta beslut om erkännande efter att den åklagare som avses i det momentet har förhandlat om saken med Brottpåföljdsmyndigheten.

5 §

Verkställighet av beslut om övervakningsåtgärder

När ett beslut om att erkänna ett beslut om övervakningsåtgärder har fattats, sörjer polisen för att övervakningen genomförs. Om det är fråga om förstärkt reseförbud som avses i 5 kap. 1 a § i tvångsmedelslagen, sörjer emellertid Brottpåföljdsmyndigheten för att övervakningen genomförs.

För övervakningens längd gäller i tillämpliga delar vad som i tvångsmedelslagen föreskrivs om reseförbuds giltighetstid och hävning av reseförbud. Övervakningen kan förlängas på begäran av den utfärdande medlemsstatens behöriga myndighet. Beslutet om förlängning fattas av den domstol som avses i 14 § 1 mom. på framställning av den myndighet som beslutar om erkännande.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

10 §

Behöriga myndigheter

En domstol som handlägger ett i tvångsmedelslagen avsett häktningsyrkande är behörig att utfärda ett beslut om övervakningsåtgärder och översända det till en annan medlemsstat. Om inget häktningsyrkande framställs och ingen framställning om förstärkt reseförbud görs, är det den åklagare som är förordnad för brottmålet i fråga som har ovan avsedda behörighet.

14 §

Ändringssökande

Den som ställts under övervakning får föra ett annat än i 4 § 3 mom. avsett beslut om erkännande av ett beslut om övervakningsåtgärder till den tingsrätt inom vilkens domkrets den distriktsåklagare eller specialiståklagare som har fattat beslutet är verksam. Tingsrätten ska ta upp ärendet till behandling utan dröjsmål.

I fråga om överklagande av ett domstolsbeslut som avses i 10 § tillämpas tvångsmedelslagens bestämmelser om överklagande av domstolsbeslut i ärenden som gäller reseförbud. Ett beslut som en åklagare utfärdat med stöd av 10 § får föras till den tingsrätt inom vilkens domkrets åklagaren i fråga är verksam.

Tingsrättens beslut får inte överklagas genom besvär.

I fråga om handläggningen av ett ärende som avses i 1 och 2 mom. tillämpas tvångsmedelslagens bestämmelser om handläggning av ärenden som gäller reseförbud. Ärendet får avgöras i kansliet utan behandling i sammanträde om domstolen anser det lämpligt. Behandlas ärendet muntligt i sammanträde får det dock avgöras trots utevaro av den som ställts under övervakning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tvångsmedel som är i kraft vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas bestämmelserna i denna lag.

12.

Lag

om ändring av 23 § i lagen om Åklagarmyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019) 23 § som följer:

23 §

Tystnadsplikt och tystnadsrätt

Vad som i fråga om polisens personal föreskrivs om tystnadsplikt i 7 kap. 1 § i polislagen (872/2011) och om skyldighet att lämna ut information i 4 och 5 § i det kapitlet ska också tillämpas på Åklagarmyndighetens personal.

Vad som i fråga om polisens personal föreskrivs om tystnadsrätt i 7 kap. 3 § i polislagen ska också tillämpas på åklagare.

Bestämmelser om skyldighet för dem som hör till Åklagarmyndighetens personal att vittna vid en rättegång trots den tystnadsplikt som avses i 1 mom. eller den tystnadsrätt som avses i 2 mom. finns i 17 kap. 12 § 3 mom. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag

om upphävande av 25 § 4 mom. i lagen om genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs 25 § 4 mom. i lagen om genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (430/2017).

Betänkande LaUB 30/2022 rd

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Utskottets förslag till uttalanden

Riksdagen förutsätter att

1) regeringen utreder och bedömer eventuella behov av att ändra lagstiftningen beträffande övervakningen av en begränsning av kontakterna, och lämnar eventuella behövliga lagändringar i ärendet till riksdagen för behandling så snart som möjligt.

2) regeringen bevakar konsekvenserna av ändringarna i användningen av överskottsinformation och hur ändringarna berör brott av olika allvarlighetsgrad, och vid behov utreder behovet av ändringar i bestämmelserna.

3) regeringen utreder och bedömer om skjutvapenbrott kan fogas till förteckningen över brott för vars utredning överskottsinformation kan användas, och lämnar behövliga lagändringar som framkommer av utredningen till riksdagen för behandling så snart som möjligt.

4) regeringen utreder och bedömer om det finns behov av bestämmelser om sådan genomsökning av platser som meddelas i efterhand, särskilt med tanke på bekämpningen av grov och organiserad brottslighet, och lämnar behövliga lagändringar som framkommer av utredningen till riksdagen för behandling så snart som möjligt.

Betänkande LaUB 30/2022 rd

Helsingfors 17.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Matias Mäkynen sd (delvis)
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Paula Werning sd
ersättare Jari Kinnunen saml.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.